

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město

Tel. 257 042 094, e-mail: arbitr@finarbitr.cz

www.finarbitr.cz

Evidenční číslo: FA/8999/2015
Spisová značka (uvádějte vždy v korespondenci): FA/SU/112/2014

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitř příslušný k rozhodování sporů podle ustanovení § 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl podle ustanovení § 16 odst. 2 ve spojení s ustanovením § 24 zákona o finančním arbitrovi a přiměřeným použitím zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), v řízení zahájeném dne 28. 4. 2014 podle ustanovení § 8 zákona o finančním arbitrovi na návrh ■■■ (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti ESSOX s. r. o., IČO 26764652, se sídlem Senovážné nám. 231/7, 370 21 České Budějovice, zapsané v obchodním rejstříku vedeném krajským soudem v Českých Budějovicích, spisová značka C 12814, zastoupené na základě plné moci ze dne 15. 5. 2014 JUDr. Luděk Chvostou, advokátem ev. č. ČAK 02911, White & Case (Europe), LLP, se sídlem Na Příkopě 14, Praha 1, PSČ 110 00 (dále jen „Instituce“), o námitkách Instituce ze dne 1. 4. 2015, evid. č. FA/3556/2015, proti nález finančního arbitra ze dne 13. 3. 2015, evid. č. FA/2656/2015, takto:

Námitky Instituce, společnosti ESSOX s. r. o., IČO 26764652, se sídlem Senovážné nám. 231/7, 370 21 České Budějovice, ze dne 1. 4. 2015, evid. č. FA/3556/2015, proti nález finančního arbitra ze dne 13. 3. 2015, evid. č. FA/2656/2015, se podle ustanovení § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi zamítají a nález se potvrzuje.

O d ů v o d n ě n í :

1 Řízení o návrhu

Navrhovatel se návrhem na zahájení řízení před finančním arbitrem proti Instituci domáhal vrácení poplatku za uzavření Smlouvy o úvěru č. ■■■, kterou s Institucí uzavřel dne 15. 10. 2013 (dále jen „Smlouva o úvěru“), ve výši 25.101 Kč (dále jen „Poplatek za uzavření smlouvy“), úročení úvěru poskytnutého na základě Smlouvy o úvěru úrokem ve výši diskontní sazby platné v den uzavření Smlouvy o úvěru a vrácení rozdílu mezi zaplacenou smluvní úrokovou sazbou a diskontní sazbou České národní banky.

Navrhovatel namítá, že Instituce provedla chybný výpočet roční procentní sazby nákladů (dále jen „RPSN“), když nesprávně započítala Poplatek za uzavření smlouvy, v důsledku čehož uvedla ve Smlouvě o úvěru nesprávnou výši RPSN. Navrhovatel tuto skutečnost uplatnil u Instituce a má za to, že v takovém případě se uplatní sankce podle § 8 písm. b) zákona č. 145/2010 Sb.,

o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“).

Instituce namítá, že výpočet RPSN provedla v souladu s právními předpisy a Poplatek za uzavření smlouvy ve výpočtu řádně zohlednila, aplikaci sankce podle § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru Instituce proto odmítá.

Finanční arbitr pečlivě zkoumal důkazní prostředky předložené stranami sporu a vážil veškerá tvrzení a vyjádření účastníků řízení tak, aby dostal své povinnosti rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy.

Vzhledem k předmětu sporu finanční arbitr nejprve zkoumal povahu a sjednání Poplatku za uzavření smlouvy ve Smlouvě o úvěru. Finanční arbitr na základě předložené smluvní dokumentace, konkrétně článku „I. Společná ustanovení pro úvěr a úvěrový rámec“ odst. 9 „Pojmosloví“ Obchodních podmínek Smlouvy o úvěru a Smlouvy o poskytnutí úvěrového rámce společnosti ESSOX s. r. o. č. ■ ze dne 10. 4. 2012 (dále jen „Obchodní podmínky“), zjistil, že se Navrhovatel zavázal uhradit Instituci Poplatek za uzavření smlouvy jako „administrativní poplatek společnosti (rozuměj Instituce) za sjednání/uzavření smlouvy“.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel Poplatek za uzavření smlouvy nehradil z vlastních zdrojů a Instituce mu na něj poskytla úvěr, když podle téhož článku Obchodních podmínek „poplatek za sjednání smlouvy (rozuměj Poplatek za uzavření smlouvy) je součástí výše úvěru“. Finanční arbitr dále zjistil, že Poplatek za uzavření smlouvy byl splatný ihned v plné výši, Navrhovatel ho proto nehradil průběžně v jednotlivých splátkách. Navrhovatel v jednotlivých splátkách úvěru splácel pouze jistinu úvěru sestávající jak z úvěru na nákup vozidla, tak z úvěru na zaplacení Poplatku za uzavření smlouvy, a sjednaný úrok.

Finanční arbitr v návaznosti na výše uvedená zjištění provedl kontrolní výpočet RPSN a dospěl k závěru, že Instituce Poplatek za uzavření smlouvy nesprávně zohlednila ve výpočtu RPSN, když jej nezapočetla jako náklad na úvěr, který Navrhovatel okamžitě uhradil. Instituce pak v návaznosti na nesprávný výpočet uvedla ve Smlouvě o úvěru chybnou hodnotu RPSN, a tím porušila povinnost uloženou jí v § 6 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, a to zajistit, aby ve Smlouvě o úvěru byly „informace stanovené v příloze č. 3 k tomuto zákonu (rozuměj zákonu o spotřebitelském úvěru) uvedené jasným, výstižným a zřetelným způsobem“. Finanční arbitr svůj závěr v napadeném nálezu odůvodnil tak, že nejen neuvedením požadovaného údaje vůbec, ale i uvedením nesprávného údaje není možné řádně splnit zákonem stanovenou povinnost.

Zákon o spotřebitelském úvěru s porušením povinnosti uložené v § 6 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru spojuje mimo jiné soukromoprávní sankci úročení úvěru namísto sjednané úrokové sazby ve výši diskontní sazby platné v době uzavření smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, uveřejněné Českou národní bankou za současného zneplatnění veškerých ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr.

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi svým nálezem návrhu Navrhovatele vyhověl, když určil, že úvěr se pokládá od počátku za úročený ve výši diskontní sazby České národní banky platné v době uzavření Smlouvy o úvěru (0,05 % p. a.) a že ujednání o jiných platbách na úvěr jsou neplatná. Zároveň uložil Instituci povinnost Navrhovateli vydat bezdůvodné obohacení spočívající v Navrhovatelem zaplacených platbách na úrocích v částce přesahující výši diskontní sazby a na jiných platbách na úvěr (Poplatek za uzavření smlouvy). Finanční arbitr současně Instituci uložil podle § 17a zákona o finančním arbitrovi sankci v zákonem stanovené výši.

4 Námítky Instituce

Instituce má za to, že napadený nálezn je nesprávný, neboť nemá oporu v provedeném dokazování a není v souladu s platnými právními předpisy.

4.1 *Ujednání o povinnosti platit Poplatek za uzavření smlouvy*

Instituce předně upozorňuje na fakt, že primárním účelem financování sice byl nákup motorového vozidla, avšak nebyl účelem výlučným, jak se snaží dovodit finanční arbitr. Poskytnutí úvěru rovněž na zaplacení poplatku, na jehož úhradu nemá dlužník peněžní prostředky z vlastních zdrojů, není ani zakázáno, ani to není nepřipustné, naopak má výslovnou oporu přímo v úvěrové dokumentaci.

Instituce v této souvislosti poukazuje na čl. III. písm. A) bod 1 Obchodních podmínek, který dokládá, že Navrhovatel vyslovil souhlas s tím, aby celá částka úvěru, tedy nejen částka spočívající v doplatku kupní ceny vozidla, ale i v Poplatku za uzavření smlouvy, byla Institucí vyplacena přímo dodavateli vozidla společnosti Mototechna Group a. s. (*poznámka finančního arbitra – nyní Mototechna Group k. s.*), IČO 26194716, se sídlem Hostivice, Husovo nám. 14, PSČ 25301 (dále jen „Prodejce“).

Instituce pak v souladu se Smlouvou o úvěru vyplatila Prodávajícímu peněžní prostředky ve výši odpovídající jak doplatku kupní ceny vozidla, tak Poplatku za uzavření smlouvy. Instituce tak sice učinila ve dvou samostatných platbách ve výši 130.737 Kč a ve výši 25.101 Kč, to však nic nemění na závěru, že „*poskytla Navrhovateli úvěr ve sjednané výši způsobem mezi smluvními stranami sjednaným, tedy k rukám dodavatele předmětu financování specifikovaného ve Smlouvě*“. Instituce dále dovozuje, že částku odpovídající Poplatku za uzavření smlouvy lze „*podřadit pod nákup předmětu financování – bez uvedeného by k nákupu, resp. prodeji Vozidla nedošlo*“.

Skutečnost, že Instituce část úvěru odpovídající výši Poplatku za uzavření smlouvy vyplatila Prodávajícímu a tuto částku si neponechala, jak v napadeném nálezu uvádí finanční arbitr, Instituce prokazuje příslušným daňovým dokladem a výpisem z bankovního účtu. Tato skutečnost pak musí být finančnímu arbitrovi známa rovněž z jeho úřední činnosti (jiných řízení vedených proti Instituci).

Ujednání o Poplatku za uzavření smlouvy není nesrozumitelné ani neurčité, což dovodil i finanční arbitr, který tím však „*relativizoval své úvahy na téma dostatečné informovanosti o jeho existenci a výši*“. Navíc v případě, kdy má Instituce na základě zákona o spotřebitelském úvěru povinnost poskytnout dlužníkovi předsmluvní informace, ve kterých je v případě Instituce výše Poplatku za uzavření smlouvy explicitně uvedena, není nic protiprávního na nutnosti dopočítání výše poplatku ve Smlouvě o úvěru pomocí elementární matematické operace. Instituce považuje za legitimní, že některé údaje, které jsou jinak obsaženy v předsmluvním formuláři nebo na jiném místě smluvní dokumentace, neopakuje, resp. „*znovu detailně nerozepisuje*“ ve Smlouvě o úvěru.

4.2 *Sankce podle § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru; hodnota RPSN a její výpočet*

Instituce připomíná, že Ústavní soud České republiky „*netoleruje orgánům veřejné moci a především obecným soudům přehnaně formalistický postup za použití v podstatě sofistikovaného odůvodnění zřejmě nespravedlnosti*“ a uvádí, že finanční arbitr v napadeném nálezu přiznal oporu šikanóznímu jednání spotřebitele vůči věřiteli. Instituce v námitkách akcentuje především fakt, že Navrhovatel uzavřel Smlouvu o úvěru dobrovolně a následně ji

plnil, jeho současné jednání je proto jednáním v rozporu s dobrými mravy. „*Zásada souladu práv, resp. jejich výkonu s dobrými mravy*“ podle názoru Instituce dovoluje „*v odůvodněných případech ... zmírňovat tvrdost zákona a dává rozhodujícím orgánům prostor pro uplatnění pravidel slušnosti (spravedlivého uspořádání)*“. Principy spravedlnosti a ochrany důvěry v právo a zavedené správní praxe je nutné v řízení zohlednit ve prospěch všech jeho účastníků, nikoli jen jedné strany, konkrétně spotřebitele.

Instituce namítá, že se finanční arbitr upnul na hodnotu RPSN bez ohledu na její význam pro spotřebitele v reálném životě, ačkoli se, jak prokázaly rovněž Institucí předložené znalecké posudky, dá s její výší „*do jisté míry uměle manipulovat a výsledné číslo tak zkreslit*“. Finanční arbitr měl proto v řízení prokázat, zda hodnota RPSN vůbec byla pro Navrhovatele důvodem pro využití nabídky Instituce. Neučinil-li tak, „*zatižil řízení vadou, která má za následek nezákonnost vydaného Nálezu*“.

Instituce v napadeném nálezu postrádá střízlivé a citlivé posouzení celé věci, při použití *common sense*, resp. zohlednění, jak umělý a nesmyslný důraz se klade na hodnotu RPSN, a „*implicitní materiální korektiv při posouzení splnění podmínek pro nutnost aplikace sankce*“. Ve vztahu k aplikované sankci podle ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru Instituce postrádá její diferenciaci co do subjektu, okolností a intenzity porušení a posouzení relevance těchto skutečností pro uložení sankce a/nebo její výše. Finanční arbitr podle Instituce zcela pominul již zmiňované materiální pojetí a „*hledání spravedlivého uspořádání právních vztahů*“, když zcela formalisticky a bezmyšlenkovitě aplikoval sankci bez bližšího zkoumání podmínek pro její použití.

I v případě, že by snad Instituce uvedla v důsledku početní chyby špatné RPSN, nemohlo dojít „*k naplnění materiální stránky hypotézy ustanovení § 8 Zákona*“, neboť Instituce ve svých smlouvách uvádí celkovou částku splatnou spotřebitelem ve správné výši, stejně jako dlužníkům poskytuje informace o veškerých předpokladech použitých pro výpočet RPSN i celkové částky splatné spotřebitelem. Instituce odkazuje na rozsudek Okresního soudu v Nymburce (*poznámka finančního arbitra – Instituce v řízení v prvním stupni předložila dokument označený jako rozsudek okresního soudu ze dne 16. 1. 2015 s anonymizovanými údaji, konkrétně bez označení soudu, uvedení spisové značky, jména soudce, identifikačních údajů žalovaného a vymazanými částmi textu výroku III., odůvodnění a poučení; z označení místa rozhodnutí v tomto dokumentu pak vyplývá, že soudem se v tomto případě rozumí Okresní soud v Nymburce*), ve kterém soud rovněž posuzoval naplnění hypotézy ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru, avšak za použití stejných výkladových pravidel, která užil finanční arbitr, dospěl k opačnému závěru, „*tedy že je nezbytné, aby chybělo, resp. bylo uvedeno nesprávně, více údajů požadovaných Zákonem, nikoliv pouze RPSN*“.

Krajský soud v Praze v odůvodnění svého rozsudku, kterým rozsudek Okresního soudu v Nymburce potvrdil (*poznámka finančního arbitra – Krajský soud v Praze změnil pouze výrok o náhradě nákladů řízení*) pak dovedl, že „*[z]ákon o spotřebitelském úvěru neříká, že chybný výpočet RPSN způsobuje, že spotřebitelský úvěr se má od počátku za úročený diskontní sazbou platnou v době uzavření smlouvy o úvěru. Zákon o spotřebitelském úvěru stanoví, že tato sankce nastane, pokud údaj o výši RPSN není ve smlouvě o spotřebitelském úvěru uveden a nejsou v ní uvedeny předpoklady pro výpočet a celková částka splatná spotřebitelem. Výše RPSN, předpoklady pro výpočet a celková částka splatná spotřebitelem jsou ve smlouvě uvedeny. Žalovaný (rozuměj úvěrový dlužník) tyto údaje znal od samého počátku a stejně tak znal počet měsíčních splátek a výši každé měsíční splátky. Věděl, že platí ve splátkách kupní cenu automobilu, smluvní úrok jako odměnu za půjčení peněz na koupi automobilu a administrativní poplatek za sjednání smlouvy. Není pravda, že by žalovaný měl zaplatit kromě částek 124.278,- Kč a 72.138,- Kč ještě dalších 11.092,- Kč. Celková částka splatná spotřebitelem byla dohodnuta*

ve výši 196.416,- Kč a zahrnuje i administrativní poplatek 11.092,- Kč... Odvolací soud je toho názoru, že není v rozporu s dobrými mravy výše RPSN, která je uvedena chybně nikoliv v úmyslu klamat spotřebitele a zhoršit jeho postavení, ale v důsledku jiného názoru na způsob výpočtu, zvláště když spotřebitel znal celkovou částku, kterou bude muset platit a zná výši měsíčních splátek a dobu, po kterou bude splácet.“

Instituce tak finančnímu arbitrovi vytýká, že způsobil narušení principu právní jistoty, když vedle sebe nyní existuje více rozhodnutí pojednávající prakticky o téže věci, avšak se zcela rozdílnými závěry (*poznámka finančního arbitra – rozhodnutí finančního arbitra vedle několika rozhodnutí obecných soudů, z nichž Instituce finančnímu arbitrovi předložila text rozsudku Okresního soudu v Nymburce, Krajského soudu v Praze a Krajského soudu v Českých Budějovicích*). Instituce napadá dále argumentaci finančního arbitra rozhodnutím Městského soudu v Praze ze dne 25. 6. 2013, č. j. 8 A 212/2010 – 31 (*poznámka finančního arbitra – týkající se nemožnosti splnění informační povinnosti uvedením nesprávného údaje*).

Rovněž ustanovení § 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „nový občanský zákoník“), podle názoru Instituce nepřipouští výklad soukromého práva, který by byl v rozporu s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem, se zásadami na nichž tento zákon spočívá, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání. Nikdo se tak nemůže dovolávat textu právního předpisu proti jeho smyslu, což však finanční arbitr činí.

Instituce je toho názoru, že výklad ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru v napadeném nálezu je „*absurdní, nesystematický a nelogický*“ a bude mít likvidační dopad nejen na podnikání Instituce, ale i celou řadu dalších hráčů na trhu. To vše za situace, kdy „*regulátor dotčeného trhu utvrzuje takřka tři roky jednotlivé subjekty v tom, že postupují správně, když jim jiný orgán státu ohledně téhož zpětně sdělí, že celou dobu údajně Zákon (rozuměj zákon o spotřebitelském úvěru) porušovaly*“.

Co do výpočtu RPSN provedeného Institucí, Instituce „*trvá na svém stanovisku vyjádřeném v průběhu řízení, totiž že z její strany k žádnému pochybení nedošlo*“. Instituce je přesvědčena, že postupovala striktně podle rovnice uvedené v zákoně o spotřebitelském úvěru, která dvojnásobně započítává Poplatku za uzavření smlouvy na své pravé straně ani neumožňuje. Pokud znění zákona, resp. tato rovnice, umožňuje více interpretací, nemůže jít tato skutečnost k tíži Instituce.

Instituce připomíná, že kromě pravidelných měsíčních splátek (36 x 5.230 Kč) „*Navrhovatel žádné další reálné platby Instituci v souvislosti s úvěrem neplatí*“. Výpočet provedený finančním arbitrem, resp. jeho dosazování do vzorce RPSN, je proto způsobilé spotřebitele zmást, neboť „*údaj o celkové částce splatné spotřebitelem [se] jeví bez opodstatnění vyšší*“, a to vždy právě o Poplatek za uzavření smlouvy. Instituce je toho názoru, že absurdní výklad zákona nemůže být nikdy správný a současně poukazuje na sdělení České obchodní inspekce ze dne 29. 5. 2015, ve kterém Česká obchodní inspekce prohlásila, že „*od účinnosti zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, nebyla ni v jednom případě u společnosti ESSOX, s. r. o, kvalifikována nesprávná výše spotřebitelského úvěru ani nesprávná celková částka splatná spotřebitelem*“.

Instituce opakuje, že jí v důsledku jejího způsobu výpočtu RPSN, odlišného od výpočtu prosazovaného finančním arbitrem, nevznikl žádný neoprávněný prospěch, Navrhovatel ani netvrdil ani nedokazoval, že by utrpěl v této souvislosti újmu.

Instituce je přesvědčena, že sankce obsažená v ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru je sankcí bezprecedentní a protiústavní, která je svou podobou obdobná tzv. *punitive damages*, které však nemají v kontinentálním právním systému místo. V případě, že by jinak měla kompenzovat škodu vzniklou spotřebiteli nalákáním do nevýhodného úvěru díky nesprávně

nízké RPSN, měla být tvrzena a prokazována existence takové škody, škůdce a příčinná souvislost.

4.3 *Správní praxe zavedená Českou obchodní inspekcí, odborná péče Instituce*

Instituce má za to, že letitá praxe České obchodní inspekce jako orgánu dohledu byla racionálním důvodem pro to, aby se Instituce mohla domnívat, že její praxe odpovídá zákonným požadavkům. Pokud by k praxi orgánu dohledu nebylo možné přihlížet, resp. tato by byla jiným orgánem veřejné moci ignorována, Instituci by nebyl jasný účel jeho existence.

Závěry finančního arbitra o tom, že Instituce mohla mít naopak racionální důvody k pochybnostem ohledně správnosti výpočtu RPSN, a to minimálně na základě výkladového metodického dokumentu Evropské komise Guidelines on the application of Directive 2008/48/EC (Consumer Credit Directive) in relation to costs and the Annual Percentage Rate of Charge (dále jen „Guidelines“) publikovaného dne 8. 5. 2012, Instituce odmítá, když samotný finanční arbitr s některými závěry uvedenými v Guidelines nesouhlasí. Instituce zároveň nechápe, jak mají účastníci trhu ke Guidelines přistupovat a zda se jimi mají řídit jen v některých částech a případně kterých. Případný požadavek, aby Instituce zkoumala jednotlivé pasáže co do historie jejich vzniku a připomínek jednotlivých členských států tak, aby mohla vyvodit, které závěry uvedené v Guidelines obstojí před orgány státní moci, pak Instituce považuje za zneužití státní moci.

Instituce odmítá, že by nejednala s odbornou péčí, když ve vztahu ke způsobu výpočtu RPSN neměla žádné jasné vodítko, jak postupovat, nebyla vydána „žádná oficiální metodika, přijatá a publikovaná ústředním orgánem dozoru pro potřeby subjektů působících na území České republiky“.

Instituce shrnuje, že i na úrovni státní moci existuje několik přístupů k výpočtu RPSN, když například Evropská komise v Guidelines podle Instituce „nabádá počítat RPSN metodou „vlevo bez poplatku, vpravo bez poplatku“ a CČSS (rozuměj celkovou částku splatnou spotřebitelem) stanovit jako rovnou sumě splátek, tedy v tomto případě 188.280 Kč“, finanční arbitr naopak „prosazuje metodu výpočtu RPSN „vlevo s poplatkem, vpravo s poplatkem“ a CČSS jako součet sumy splátek a poplatku, tj. zde 213.381 Kč“ a konečně Česká obchodní inspekce „říká (jak vyplývá z jejího rozhodnutí o odvolání Instituce proti uložené pokutě), že výpočet RPSN může být prováděn tak i onak, avšak CČSS má být vždy rovna jen sumě splátek“. Co do celkové částky splatné spotřebitelem, Instituce tak dovozuje z řady kontrol uskutečněných Českou obchodní inspekcí v posledním roce, v jejichž rámci Česká obchodní inspekce nikdy nevytkla Instituci chybné uvádění celkové částky splatné spotřebitelem ve smluvní dokumentaci, ačkoli Instituce ji stanoví podle Guidelines, „tedy v souladu [s] názorem Evropské komise a nikoliv Arbitra“.

4.4 *Protiústavnost sankce, legitimace finančního arbitra k podání návrhu Ústavnímu soudu*

Instituce má za to, že způsob vypořádání finančního arbitra s námitkami Instituce ohledně protiústavnosti sankce zakotvené v ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru je nedostatečný a nepřezkoumatelný. Aniž by finanční arbitr toto ustanovení „podrobil testu ústavnosti, kterého se sám dovolává – konstatoval, že právní úpravu za protiústavní nepovažuje“. Instituce v námitkách napadá rovněž legislativní proces, který předcházel přijetí tohoto ustanovení zákonodárcem a namítá, že i když nikdo nesoulad s ústavním pořádkem v průběhu legislativního procesu nenamítal, neznamená to, že ustanovení není i tak protiústavní a nemůže být přezkoumáno Ústavním soudem.

Finanční arbitr podle Instituce řádně neodůvodnil, z jakého důvodu není legitimován k podání návrhu podle ustanovení § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Finančním arbitrem citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 10. 2007, sp. zn. 2 Afs 176/2006, považuje Instituce za nevhodný, neboť se vyslovuje k postavení finančního arbitra při ukládání správní sankce ve smyslu ustanovení § 17a zákona o finančním arbitrovi.

Instituce má za to, že i na „kvazisoudní orgán“, kterým je finanční arbitr, je nutno nahlížet jako na „soud“ ve smyslu článku 95 odst. 2 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů (dále jen „Ústava“), a ustanovení § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu. Instituce v napadeném nálezu postrádá logický test, na jehož základě by finanční arbitr vyloučil, že není „soudem“ ve smyslu výše citovaných ustanovení, to vše za situace, kdy finanční arbitr *„byl přímo zřízen k tomu, aby – vedle soudů, na stejné úrovni – poskytoval efektivní ochranu (základním) právům fyzických a právnických osob“*.

Instituce v řízení přednesla, že sankce obsažená v ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru nesplňuje ani jedno z kritérií tzv. testu proporcionality a testu rozumnosti, na rozdíl od finančního arbitra, který testu proporcionality věnoval podle názoru Instituce pouze jednu větu. Instituce opětovně akcentuje, že ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru zasahuje do autonomie vůle smluvních stran, práva vlastnit majetek a práva podnikat. Instituce se domnívá, že případné prohlášení smlouvy za neplatnou (namísto stávající sankce) by představovalo mírnější zásah do těchto práv.

Instituce současně v této souvislosti opakuje své námitky, že aplikace sankce obsažené v ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru je nadána tzv. rdousícím efektem a představuje dvojí trestání za porušení zákona o spotřebitelském úvěru (*bis in idem*).

4.5 Námitky proti procesnímu postupu finančního arbitra

Instituce napadá tvrzení finančního arbitra o tom, že rozhoduje nestranně a spravedlivě, neboť finanční arbitr naopak na svých webových stránkách uveřejnil *„návod ... jak mají spotřebitelé proti poskytovatelům spotřebitelských úvěrů ideálně postupovat“*, stejně jako dosud ještě nepravomocný napadený náleze. Finanční arbitr se tak podle názoru Instituce stylizuje do bezplatného právního zástupce spotřebitelů, když se zhostil komplexní obrany Navrhovatele, který kromě obecného návrhu na zahájení řízení nemusel jakkoli reagovat na rozsáhlá podání Instituce. Instituce je přesvědčena, že v řízení spolurozhodovala osoba, konkrétně zástupce finančního arbitra Mgr. Lukáš Vacek, která stála u zrodu zákona o spotřebitelském úvěru a která nemá zájem na označení nekvalitně zpracované právní úpravy za nedostačující nebo dokonce protiústavní.

Instituce v námitkách napadá rovněž skutečnost, že se finanční arbitr nevypořádal s odvoláním Instituce proti usnesení finančního arbitra ze dne 15. 10. 2014, evid. č. FA/8193/2014 (dále jen „usnesení o koncentraci řízení“), neboť o tomto odvolání nebylo ze strany finančního arbitra doposud rozhodnuto. Prodloužením lhůty pro vyjádření nemohl finanční arbitr zhojit protiprávní stav, který *„uplatněním institutu koncentrace řízení Arbitr přivodil“*. Instituce má za to, že každé rozhodnutí orgánu veřejné moci musí být náležitě a podrobně odůvodněno, což se však v posuzovaném případě nestalo, když *„stručnou zmínku ohledně odvolání proti koncentraci řízení, učiněnou v Nálezu na straně 42 dole, za náležitě a podrobně odůvodněné rozhodnutí (rozuměj o odvolání Instituce) objektivně považovat nelze“*. Instituce v tomto nekonání finančního arbitra spatřuje nepřipustný zásah do ústavně zaručených práv Instituce.

Instituce namítá, že jí nebylo řádně umožněno seznámit se s podklady pro vydání nálezu ve smyslu ustanovení § 36 odst. 3 správního řádu, když spisový materiál byl po seznámení se s podklady účastníků řízení dále rozšířen, a to konkrétně o anonymizované smlouvy jiných finančních Institucí, které finanční arbitr opatřil ze své úřední činnosti a na nichž demonstroval způsob výpočtu RPSN. Instituce se však o těchto důkazních prostředcích dozvěděla až v nálezu, a proto se k těmto podkladům nemohla vyjádřit. Vydání napadeného nálezu tak předcházelo nesprávný procesní postup, který nelze zhojit „dodatečnou výzvou“ v námitkovém řízení, neboť by tím došlo k setření dvouinstančnosti řízení. Porušení práva seznámit se s podklady rozhodnutí představuje porušení práva na spravedlivý proces, napadený nálezn je proto nezákonný.

Finanční arbitr se dále dostatečně nevypořádal s kontrolním protokolem České obchodní inspekce, ve kterém orgán dohledu neshledal žádné pochybení ve smluvní dokumentaci, a to co se týče plnění zákonem o spotřebitelském úvěru uložené informační povinnosti. Finanční arbitr se však v tomto směru předloženým důkazem nezabýval, když jej navíc uchopil nesprávně tím, že tímto důkazem argumentoval „na podporu svého závěru o nedostatku obezřetnosti Instituce“, s čímž však tento důkaz nemůže mít s ohledem na datum jeho vzniku žádnou souvislost.

Stejně tak se finanční arbitr nevypořádal s praxí na Slovensku, kde byla sesterská společnost Instituce ESSOX SK, s. r. o. rovněž podrobena kontrole výpočtu RPSN a kde Slovenská obchodná inšpekcia neshledala žádné pochybení při tomto výpočtu. Finanční arbitr sice tento důkazní materiál předložený Institucí vzpomenu, ale nevypořádal se s jeho vypovídací hodnotou, když tento důkaz měl prokázat, že způsob výpočtu zvolený Institucí je „uznáván jako souladný se zákonem i v jiném členském státu Evropské unie“.

Ačkoli Instituce předložila několik znaleckých posudků obsahujících názory renomovaných odborníků, finanční arbitr jejich závěry odmítl s tím, že jsou založeny na nepřesných předpokladech týkajících se způsobu a výše čerpání úvěru a placení Poplatku za uzavření smlouvy. Podle Instituce je nemožné, aby všechny posudky, které se pochopitelně svými přístupy k dané problematice liší, měly stejné nedostatky, jak generalizoval finanční arbitr. Jelikož znalci dospěli k obdobným závěrům svědčícím o správnosti postupu Instituce, měl k nim finanční arbitr přihlédnout nebo v napadeném nálezu provést dostatečně podrobný rozbor, proč tyto závěry nelze přijmout.

„Arbitr má povinnost hodnotit důkaz posudkem jako každý jiný důkaz – tam, kde se chce při hodnocení výsledků řízení odchýlit od výsledku tohoto důkazu, musí svůj postup přesvědčivě odůvodnit.“ Vypořádání finančního arbitra s těmito důkazy proto Instituce považuje za nedostačující a nálezn je z tohoto důvodu nepřezkoumatelný.

Navíc, pokud finanční arbitr nesouhlasil se závěry uvedenými v posudcích, které předložila Instituce, měl si nechat zpracovat posudek vlastní, nikoli sám provést výklad a aplikaci „složitých matematických vzorců“. Instituce rovněž zdůrazňuje, že jeden z posudků „byl zpracován se znaleckou doložkou podle ustanovení § 127a občanského soudního řádu, což znamená, že jeho důkazní hodnota je ještě vyšší“.

Instituce namítá, že soudy, které v obdobných věcech dosud rozhodovaly a jejichž rozsudky Instituce finančnímu arbitrovi v řízení předložila (Okresní soud v Nymburce, Okresní soud ve Vsetíně, Krajský soud v Českých Budějovicích jako insolvenční soud a Krajský soud v Praze jako odvolací soud), daly za pravdu argumentům Instituce a sankci podle ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru neaplikovaly. Instituce avizuje rozhodnutí Okresního soudu v Českých Budějovicích, který již účastníkům soudního řízení předběžně sdělil svůj právní názor, taktéž souladný s výše uvedenými závěry Instituce.

5 Vyjádření Navrhovatele k námitkám Instituce

Navrhovatel odmítá námitky Instituce a trvá na správnosti závěrů finančního arbitra učiněných v napadeném nálezu.

6 Řízení o námitkách

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy. Podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vychází finanční arbitr při svém rozhodování ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné důkazy jak jednotlivě, tak ve vzájemné souvislosti.

Ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi dává stranám sporu možnost podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu. Včasně podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nález buď potvrdí, nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr přiměřeně podle těch ustanovení správního řádu, která upravující odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. ustanovení § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a n. správního řádu).

Instituce podala proti nálezu námitky v zákonem stanovené lhůtě ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi. Finanční arbitr je posoudil podle tohoto ustanovení a přiměřeně podle ustanovení § 81, 82 a 83 správního řádu jako přípustné.

Finanční arbitr tedy přezkoumal soulad nálezu a řízení, které vydání napadeného nálezu předcházelo, s právními předpisy, správnost napadeného nálezu pak přezkoumal v rozsahu námitek Instituce (srov. ustanovení § 89 odst. 2 správního řádu).

Pro Instituci je zásadní otázkou posouzení sjednání Poplatku za uzavření smlouvy, aplikace a přiměřenost sankce podle § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru a až v případě, že by sankce měla být aplikována, správnost výpočtu RPSN.

Instituce současně argumentuje stávající rozhodovací praxí obecných soudů, které rozhodují opačně, než jak rozhodl finanční arbitr v nálezu, a odvolává se na zásadu legitimního očekávání a právní jistoty v rozhodovací praxi státních orgánů.

Finanční arbitr již v nálezu uvedl, v jakých otázkách, resp. jejich řešení, se s Okresním soudem v Nymburce shoduje a v jakých nikoli. Protože však Instituce přednáší v námitkách některé závěry tohoto soudu, se kterými finanční arbitr nesouhlasil, opětovně jako vlastní tvrzení a doplňuje je o argumentaci z dokumentů označených jako rozsudek Krajského soudu v Praze Okresního soudu ve Vsetíně a Krajského soudu v Českých Budějovicích (viz bod 3 Podklady předložené Institucí), finanční arbitr je znovu posoudil a vypořádal se s doplněnou argumentací, a to přesto, že dokumenty předložené Institucí a označené jako rozsudky soudů nemají a nemohou mít povahu soudního rozhodnutí. Předložené dokumenty nespĺňují náležitosti kladené na rozhodnutí soudu zákonem, neboť z nich byly odstraněny např. jména a příjmení soudců a přísedících, přesné označení účastníků řízení a jejich zástupců, označení projednávané věci spisovou značkou, úplné znění výroku včetně odůvodnění a podpis samosoudce případně předsedy senátu, a nejsou tedy určitá a ověřitelná co do jejich pravosti a úplnosti.

6.1 Ujednání o povinnosti platit Poplatek za uzavření smlouvy

Finanční arbitr v napadeném nálezu neučinil závěr, že je snad zakázáno poskytnout dlužníkovi úvěr na poplatek, který dlužník musí za poskytnutí úvěru zaplatit a nemá na jeho úhradu disponibilní peněžní prostředky. Finanční arbitr pouze konstatoval, že smluvní dokumentace by takový způsob financování měla výslovně bez jakýchkoli pochybností zachytit, obzvláště, je-li dlužníkem spotřebitel a smluvní dokumentace byla předem vyhotovena věřitelem jako profesionálem.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel se o existenci Poplatku za uzavření smlouvy dozvídá sice přímo ve Smlouvě o úvěru v části označené jako „FINANCOVÁNÍ“, avšak nikoliv v podobě sjednání výslovné povinnosti hradit Poplatek za uzavření smlouvy a informace o jeho výši, ale pouze v podobě informace o „Celkové výši úvěru“, která podle doplňujícího vysvětlení v závorce „(pořiz.cena-přímá platba+poplatek za sjednání sml.)“ zahrnuje též úvěr na Poplatek za uzavření smlouvy. To vše navíc v textu, který je oproti ostatnímu textu Smlouvy o úvěru psán písmem výrazně menší velikosti, když tato praxe obvykle a nutno podotknout, že i v posuzovaném případě na jiných místech smluvní dokumentace, znamená pouze dovysvětlení užitého pojmu či obratu, nikoli založení práv a povinností smluvních stran. Navrhovatel současně najde informaci o Poplatku za uzavření smlouvy v Obchodních podmínkách, avšak pouze v sekci „pojmoslovi“, která v praxi zpravidla obsahuje pouze definice a vysvětlení pojmů.

To vše za situace, kdy konkrétní výše Poplatku za uzavření smlouvy nebyla ve smluvní dokumentaci sjednána standardním způsobem, tj. prostým uvedením konkrétního čísla odpovídajícího výši Poplatku za uzavření smlouvy, jako tomu je např. ohledně výše měsíční splátky, nebo dokonce i informace o výši přímé platby, které není z hlediska Smlouvy o úvěru nijak relevantní (neboť se nejedná o přímou platbu na spotřebitelský úvěr, ale o přímou platbu na zaplacení kupní ceny). V případě, že by se Navrhovatel chtěl výši Poplatku za uzavření smlouvy dozvědět, musel by ji sám aktivně dopočítat. Finanční arbitr již v nálezu konstatoval, že dopočtená výše Poplatku za uzavření smlouvy se liší od jeho výše uvedené Institucí v přehledu plateb ke Smlouvě o úvěru, který je podle Obchodních podmínek nedílnou součástí smluvní dokumentace. Taková informace tak byla způsobilá uvést Navrhovatele v omyl ohledně skutečné výše Poplatku za uzavření smlouvy.

Zda Instituce o konkrétní výši Poplatku za uzavření smlouvy informovala Navrhovatele v době před uzavřením Smlouvy o úvěru prostřednictvím formuláře pro standardní informace o spotřebitelském úvěru, nemůže Instituci zbavit povinnosti uvést tuto informaci znovu, a to jasným, výstižným a zřetelným způsobem, přímo ve Smlouvě o úvěru, neboť zákon o spotřebitelském úvěru výslovně předpokládá dvojí poskytnutí vybraných informací a údajů (srov. ustanovení § 5 a 6 zákona o spotřebitelském úvěru). Ostatně, Navrhovatele zavazuje Smlouva o úvěru, nikoli předmluvní informace, které nejsou její součástí.

Finanční arbitr trvá na tom, že Instituce informaci o Poplatku za uzavření smlouvy a o tom, že Navrhovatel čerpá úvěr i na tento poplatek neuvedla jasně, výstižně a zřetelně, tedy tak, jak jí ukládá ustanovení § 6 zákona o spotřebitelském úvěru.

Z dokumentu označeného jako rozsudek Okresního soudu ve Vsetíně lze seznat, že tento soud nevidí žádné pochybení v tom, že výše Poplatku za uzavření smlouvy není ve smlouvě uvedena konkrétním číslem, pokud „je možné jednoduchým způsobem poplatek dopočítat“. Současně však z tohoto dokumentu není patrné, kdy byla posuzovaná smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, uzavřena; finanční arbitr tak nemůže posoudit, zda je tento názor soudu v souladu se zákonem či nikoli.

Je třeba si totiž uvědomit, že až novela zákona o spotřebitelském úvěru provedená zákonem č. 43/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „zákon č. 43/2013 Sb.“), přinesla s účinností od 25. 2. 2013 požadavek jasnosti, výstižnosti a zřetelnosti na údaje vyjmenované v Příloze č. 3 k zákonu o spotřebitelském úvěru, které musí být ve smlouvě tímto způsobem uvedeny. Do té doby musely tyto údaje splňovat „pouze“ obecné zákonné požadavky na právní úkony, resp. jednání, jako je srozumitelnost a určitost.

Že se jedná o nový požadavek zákonodárce na způsob a kvalitu údajů a informací uváděných ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, dokazuje rovněž důvodová zpráva k zákonu č. 43/2013 Sb., když tato ke změně ustanovení § 6 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru uvedla „[z]ároveň se stanoví některé další požadavky na způsob vyjádření informací uvedených ve smlouvě“. Nové znění ustanovení § 6 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru plně reflektuje cíl směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008, o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (dále jen „Směrnice 2008/48/ES“), když tato v bodě 31 recitálu výslovně požaduje: „Aby se spotřebitel mohl seznámit se svými právy a povinnostmi podle úvěrové smlouvy, měla by tato smlouva jasně a výstižně uvádět veškeré nezbytné informace.“

Finanční arbitr proto rozlišuje mezi srozumitelností a určitostí právního úkonu, resp. jednání, jako obecnými požadavky na platnost právního úkonu, resp. jednání, a jeho jasností, výstižností a zřetelností jako zvláštními požadavky stanovenými zvláštním zákonem.

Finanční arbitr proto trvá na tom, že údaj není pro Navrhovatele ve smlouvě jasný, výstižný a zřetelný, pokud jej musí hledat v textu psaném miniaturním písmem a ještě si jeho výši aktivně dopočítávat.

Navrhovatel vystupoval ve smluvním vztahu s Institucí jako spotřebitel a náleží mu tedy i další „spotřebitelská práva“; Instituce tak měla postupovat mimo jiné v souladu se zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“). Podle § 12 odst. 1 tohoto zákona platí, že prodávající je povinen informovat spotřebitele o ceně prodáváných výrobků nebo poskytovaných služeb zřetelným označením výrobku cenou nebo informací o ceně výrobků či služeb jinak vhodně zpřístupnit. V této souvislosti dospěl například Městský soud v Praze v rozhodnutí ze dne 2. 3. 2006, sp. zn. 11 Ca 203/2005 (publ. pod č. 898/2006 Sb. NSS), k závěru, podle nějž „musí jít při výkladu ustanovení § 12 zákona o ochraně spotřebitele o takové informace, které jsou zákazníkovi (spotřebiteli) přístupné okamžitě bez toho, že by byl zákazník nucen činit jakýkoliv úkon směřující ke zjištění ceny zcela konkrétního výrobku“.

Shodně se vyjádřil Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí ze dne 22. června 2011, sp. zn. 1 As 59/2011, a doplnil: „Žalobce zde uváděl ceny pobytů v jednotlivých hotelech zvýrazněným písmem v tabulce zabírající velkou část letáku, ta však nezahrnovala letištní a bezpečnostní taxy včetně pozemních služeb (1690 Kč na osobu), cestovní pojištění BlueComfort (360 Kč na osobu, 180 Kč na dítě do 15 let) a palivový příplatek (1190 Kč na osobu od dvou let). Informace o tom, že k deklarovaným cenám je nutno připočítat ještě uvedené poplatky, byla uvedena drobným písmem pod tabulkou. Spotřebitel tuto poznámku v mnoha případech vůbec nemusel zaregistrovat, případně by byl nucen provádět další výpočty, kterými by se teprve dobral konečné ceny zájezdu. Některé z těchto položek je přitom nezbytně nutné uhradit, bez jejich uhrazení se zájezdu nelze zúčastnit. Nejedná se tak o žádný nadstandard, u nějž by se zákazník mohl rozhodnout, zda si jej zaplatí, či ne. Zároveň je výše těchto položek dopředu vyčíslitelná. Nejvyšší správní soud je tak, na rozdíl od městského soudu, názoru, že není žádný rozumný důvod k tomu, aby uvedené položky byly uváděny odděleně od ceny zájezdu, tedy v rozporu se závěry výše citované judikatury (rozuměj výše citovaného rozhodnutí sp. zn. 11 Ca 203/2005)“.

Ačkoli posouzení, zda Instituce porušila zákon o ochraně spotřebitele či nikoli, nepřísluší finančnímu arbitrovi, finanční arbitr s odkazem na judikaturu obecných soudů demonstruje, že Navrhovatel jako spotřebitel zkrátka měl obdržet údaj o ceně, v posuzovaném případě o povinnosti platit Poplatek za uzavření smlouvy a jeho výši, výslovně přímo v textu smlouvy standardním písmem, aniž by si musel jeho existenci domýšlet a jeho výši dopočítávat.

Zvolená vizuální podoba, slovní vyjádření a konstrukce smluvní dokumentace však Navrhovateli minimálně ztížila porozumění a orientaci ve sjednaných podmínkách úvěrového vztahu, tedy i pochopení toho, že Navrhovatel si „půjčil i na zaplacení poplatku za to, že vůbec může čerpat úvěr“. Ani toto konstatování ale nemá a nemělo vliv na posouzení předmětu sporu, neboť jeho podstata tkví ve správnosti výpočtu RPSN a s ním souvisejícím uvedením správné hodnoty RPSN ve Smlouvě o úvěru, které Navrhovatel v řízení rozporuje, nikoli v posouzení, zda Instituce neporušila i některou z dalších povinností uložených jí zákonem o spotřebitelském úvěru, které sankce obsažená v ustanovení § 8 téhož zákona nepostihuje.

Tvrdí-li Instituce, že účelem úvěru byla od počátku nejen úhrada automobilu jako předmětu financování, ale rovněž úhrada Poplatku za uzavření smlouvy jako částky náležející Prodejci (*poznámka finančního arbitra – slovy Instituce jako částky, kterou lze „podřadit pod nákup předmětu financování“, bez jejíhož vynaložení by nedošlo k uzavření kupní smlouvy*), kterou Navrhovatel měl uhradit Prodejci prostřednictvím Instituce, pak bylo na místě, aby tuto povinnost formulovala. Obchodní podmínky v některých svých částech upravují práva a povinnosti Instituce nebo Navrhovatele, která jsou vázána na nějaký úkon Prodejce (viz například článek III. písm. A odst. 4 a 6 a článek VI. odst. 2 Obchodních podmínek). Instituci proto nic nebránilo upravit takto výslovně i účel úvěru v případě, že byl takový již od počátku smluvního vztahu, nikoli konstruovaný až pro účely řízení před finančním arbitrem.

Instituce oproti svému tvrzení v námitkovém řízení stanovila účel čerpaného úvěru výslovně v článku III. písm. A) odst. 4 Obchodních podmínek jinak, když Navrhovateli v tomto ujednání sdělila, že „[ú]věr poskytovaný klientovi Smlouvou je určen výhradně na nákup předmětu financování vybraného a určeného klientem a specifikovaného ve Smlouvě s tím, že předmětem financování je pro účely této smlouvy vždy automobil (není-li ve Smlouvě výslovně ujednáno jinak); použití úvěru je tak přísně účelově vázáno“. V sekci „pojmosloví“ pak u Poplatku za poskytnutí úvěru uvedla, že „je součástí výše úvěru a jedná se o administrativní poplatek společnosti (rozuměj Instituce podle zavedených zkratk ze záhlaví Obchodních podmínek, nikoli Prodávajícího) za sjednání/uzavření Smlouvy“.

Z textu Smlouvy o úvěru a Obchodních podmínek ve spojení s textem kupní smlouvy, kterou Navrhovatel uzavřel s Prodejcem a ve které není o Poplatku za uzavření smlouvy ani ekvivalentní částce žádné zmínky, natož aby představovalo vynaložení této částky nutnou podmínku pro uzavření kupní smlouvy, proto nelze dovodit, že by snad bylo vůlí Navrhovatele zaplatit Poplatek za uzavření smlouvy Prodejci jako jeho provizi, příp. součást kupní ceny, z titulu uzavření kupní smlouvy.

Naopak, Navrhovatel se podle Smlouvy o úvěru výslovně zavázal k úhradě Poplatku za uzavření smlouvy přímo Instituci, za její „služby“ spočívající v administraci úvěru.

Navrhovatel pak tento Poplatek za uzavření smlouvy uhradil v den uzavření Smlouvy o úvěru, když finanční arbitr po provedeném dokazování v řízení v prvním stupni dovodil, že splatnost Poplatku za uzavření smlouvy nastala ihned po podpisu Smlouvy o úvěru a že Poplatek za uzavření smlouvy byl Navrhovatelem uhrazen prostřednictvím zápočtu oproti odpovídající části nevyplacené jistiny. Instituce úhradu Poplatku za uzavření smlouvy právě popsáním způsobem v námitkách potvrdila tím, když prokazovala, že Poplatek za uzavření smlouvy po jeho úhradě Navrhovatelem poukázala bankovním převodem Prodejci.

Ani Institucí citované ustanovení článku III. písm. A) odst. 1 Obchodních podmínek, příp. předložený daňový doklad a výpisy z účtu, nemohou na tomto závěru nic změnit, když Navrhovatel se vůči Prodejci nezavázal k úhradě Poplatku za uzavření smlouvy, příp. částky jemu odpovídající, naopak zavázal se pouze k úhradě kupní ceny předmětu financování. Je tak čistě věcí Instituce, jak s Poplatkem za uzavření smlouvy naložila a pro posouzení sporu je irelevantní, zda si ho ponechala nebo ho předala Prodejci na základě případného smluvního ujednání mezi Institucí a Prodejcem. Prokázání skutečnosti, že Instituce předala peněžní prostředky odpovídající Poplatku za uzavření smlouvy Prodejci, pak jedině podporuje závěr finančního arbitra, že Poplatek za uzavření smlouvy představoval náklad, který Navrhovatel v souvislosti s uzavřením Smlouvy o úvěru musel zaplatit a zaplatil.

I pokud by však měl Poplatek za uzavření smlouvy fakticky představovat provizi Prodejce za zprostředkování úvěru, nemění to nic na jeho povaze nutně vynaloženého nákladu Navrhovatelem v souvislosti s čerpáním úvěru (*poznámka finančního arbitra – Navrhovatel musel Poplatek za uzavření smlouvy zaplatit za každých okolností, neboť byl podle Smlouvy o úvěru nutnou podmínkou čerpání úvěru, tuto skutečnost ani Instituce nerozporuje*), který musí být zahrnut do sumy celkových nákladů spotřebitelského úvěru pro spotřebitele [viz ustanovení § 3 písm. e) zákona o spotřebitelském úvěru].

6.2 Sankce podle § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru

Finanční arbitr odmítá námitku přepjatého formalismu, který Instituce dovozuje z vyčerpávajícího odůvodnění správného výpočtu RPSN a následků spojených s nesprávnou výší RPSN (aplikace sankce podle ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru).

Finanční arbitr v nálezu podrobně popsal, co rozumí ukazatelem RPSN, jaká je jeho zákonná definice a zákonem stanovený vzorec jeho výpočtu včetně odůvodnění veškerých veličin, které do tohoto výpočtu vstupují. Stejně tak finanční arbitr připomněl význam ukazatele RPSN a jeho tradici v českém právním prostředí. Tím finanční arbitr dostal Institucí vyzvané povinnosti vykládat nejen text zákona (rozuměj definici RPSN a výpočet), ale zohlednit rovněž účel a smysl právní úpravy, včetně jejího historického zakotvení a kontextu místního působení (srovnatelnost nákladovosti úvěru, ochrana spotřebitele rezonující v řádném informování spotřebitele o tom, kolik za úvěr skutečně zaplatí, zajištění obdobné míry ochrany spotřebitele ve všech členských státech Evropské unie).

Protože zákon o spotřebitelském úvěru požaduje, aby ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, byla vedle RPSN uvedena rovněž „celková částka splatná spotřebitelem“, a že RPSN zrcadlí procentuální část „celkových nákladů spotřebitelského úvěru“, vyjádřil se finanční arbitr podrobněji i k těmto údajům.

Finanční arbitr tak činil pečlivě i proto, že posuzovaný případ je prvním svého druhu, který řeší.

Finanční arbitr samozřejmě vzal při rozhodování do úvahy i případy, které dosud rozhodovaly soudy a na které Instituce odkazuje (*poznámka finančního arbitra – vyjma rozhodnutí Okresního soudu v Českých Budějovicích, které se však podle tvrzení Instituce stále očekává, neboť tento soud pouze sdělil účastníkům řízení svůj předběžný právní názor*), ačkoli soudy posuzovaly, a nutno podotknout, že i ve svých rozhodnutích vždy zdůraznily, skutkovou odlišnost spočívající v tom, že to byla právě Instituce, kdo žaloval jednotlivé dlužníky, kteří se dopustili porušení svých povinností vůči Instituci, nastalou situaci neřešili a teprve v době, kdy se Instituce začala domáhat svých práv u soudu, namítali chybný výpočet RPSN na svou obranu, přestože do té doby údaj o RPSN nerozporovali, příp. jej dokonce výslovně uznávali v rámci komunikace s Institucí.

Soud v dokumentu označeném jako rozsudek Okresního soudu v Nymburce ze dne 16. 1. 2015 konstatoval, že „[p]ředmětem tohoto řízení není ukládání sankcí, ale rozhodnutí, zda se žalobce (rozuměj InSTITUTE) nárokované částky z konkrétního závazkového vztahu domáhá po právu a případně uložení povinnosti (rozuměj spotřebiteli jako žalovanému) k její úhradě“.

Ani tato skutková odlišnost by neměla mít vliv na posouzení závěru o tom, zda byla nebo nebyla uvedena správná hodnota ukazatele RPSN v úvěrové smlouvě, včetně posouzení dopadů jejího chybného výpočtu. Ačkoli finančnímu arbitrovi nepřísluší hodnotit rozhodnutí a odůvodnění soudů, jejichž nápravu může zajistit pouze příslušný odvolací soud, příp. Nejvyšší soud, finančnímu arbitrovi nezbývalo než se závěry soudu v nálezu vypořádat, neboť InSTITUTE rozhodovací praxí obecných soudů argumentuje v řízení před finančním arbitrem.

Předně, v případě jednoho pravomocného rozhodnutí obecného soudu, když další se teprve očekávají či jsou nepravomocná, nelze hovořit o rozhodovací praxi, případně nastolení dualismu v rozhodnutí skutkově obdobných věcí, jak tvrdí InSTITUTE. Finanční arbitr si je samozřejmě vědom toho, že princip právní jistoty v sobě zahrnuje rovněž požadavek na všechny státní orgány, aby skutkově obdobné věci rozhodovaly obdobně, tedy aby nedocházelo k neodůvodněným odlišnostem v přístupu k věci a jejímu posouzení. Finanční arbitr však v nálezu rovněž s odvoláním na relevantní judikaturu obecných soudů vyložil, že toto pravidlo neplatí a nemůže platit absolutně, když nejenže zavedená praxe může být nezákonná (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 4. 2006, sp. zn. 2 As 7/2005), ale i právní prostředí se neustále vyvíjí.

Pakliže všechny soudy, na jejichž rozhodnutí se InSTITUTE odvolává, výslovně konstatují, že RPSN je pro spotřebitele bez významu, případně takový závěr plyne z jejich odůvodnění, když dovozují, že samo uvedení RPSN v úvěrové smlouvě v nesprávné výši nemůže přivodit aplikaci sankce (*poznámka finančního arbitra – InSTITUTE se na základě tohoto závěru dovolává materiálního posouzení hypotézy ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru*), popírají tak smysl a účel tohoto ukazatele, potažmo celého zákona o spotřebitelském úvěru.

Okresní soud v Nymburce za využití gramatického výkladu písm. f) odstavce 1) Přílohy č. 3 k zákonu o spotřebitelském úvěru dospěl k závěru, že k porušení zákona, které by mohlo být sankcionováno, by došlo až v případě, že by byly uvedeny chybně veškeré údaje předpokládané v tomto bodě, příp. že by absentovaly zcela. Těmito údaji jsou RPSN, veškeré předpoklady použité pro výpočet RPSN a celková částka splatná spotřebitelem (vyjádřená číselným údajem a vypočtená k okamžiku uzavření smlouvy).

Takový výklad však nelze připustit, když každý z údajů zprostředkovává spotřebiteli informaci zcela jiného charakteru a minimálně v případě RPSN a celkové částky splatné spotřebitelem stejné významnosti. Celková částka splatná spotřebitelem ukazuje, kolik spotřebitel vynaloží celkem peněžních prostředků na splacení čerpaného úvěru včetně všech nákladů po celou dobu trvání úvěrového vztahu. Oproti tomu, RPSN udává procentuální podíl z celkové výše spotřebitelského úvěru, který musí spotřebitel navíc vedle splátky jistiny zaplatit za období jednoho roku v souvislosti s čerpáním úvěru. Kromě sjednaného úroku jsou v RPSN zohledněny také všechny poplatky a další platby, které je spotřebitel povinen v souvislosti s poskytnutím úvěru platit.

Pro lepší pochopení lze RPSN přirovnat například k „jednotkové ceně“, resp. slovy zákona č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o cenách“) „měrné ceně“, která je běžně užívána zejména při prodeji potravin v obchodě. Aby spotřebitel nemusel sám přepočítávat a porovnávat ceny konkrétních srovnatelných výrobků (např. potravin) s různou faktickou hmotností, příp. objemem (*poznámka finančního arbitra – navíc v situaci, kdy různě koncipovaná a velkorysá balení často vedou k tomu, že větší balení obsahuje reálně menší*

obsah než je tomu u vizuálně menšího balení), je prodejce povinen vedle prodejní ceny zboží, resp. jeho konkrétního balení, uvést rovněž cenu za 1 kg tohoto zboží, pokud se zboží prodává na váhu, či za 1 l, pokud je rozhodující jeho objem. Spotřebitel tak má díky tomu představu, jak je výrobek skutečně „drahý“ bez ohledu na to, zda drží v ruce různě velká balení například o váze 82g, 150g a 225 g či objemu 0,33 l, 500 ml a 750 ml.

Jak uvádí důvodová zpráva k zákonu č. 124/2003 Sb., který měrnou cenu do zákona o cenách zavedl: „*Směrnice 98/6/ES o ochraně spotřebitele při označování cen výrobků nabízených spotřebiteli vedle tzv. prodejní ceny stanoví povinnost označit cenu za jednotku množství, aby měl spotřebitel možnost porovnávat zejména ve velkoplošných prodejnách s širokou nabídkou zboží ceny různých srovnatelných výrobků, které se nabízejí v různě velkých baleních v prodeji formou samoobsluhy. Předpokládá se, že právě v takových podmínkách spotřebitel, ponechán vlastnímu výběru, potřebuje sjednocující hledisko pro porovnání ceny různých srovnatelných výrobků v různě velikých baleních, aby se mohl rozhodnout, který z výrobků je pro něj cenově nejvýhodnější. Pojem cena za jednotku množství či cena za měřicí jednotku, což má být např. 1 kg, 1 litr či jiná míra v souladu s národními zvyklostmi, je navrhován vyjádřit slovy "měrná cena"“ (srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 124/2003 Sb. dostupnou například v automatizovaném systému právních informací ASPI, ID LIT23629CZ).*

Stejně je tomu v případě RPSN, neboť na finančním trhu je spotřebitel vystaven mnoha nabídkám mnoha úvěrových společností, kdy každá společnost v reklamě, příp. při jednání s konkrétním spotřebitelem, klade důraz na jiný parametr jí nabízeného produktu, některé údaje zvýrazňuje a jiné naopak potlačuje. Aby mohl spotřebitel smysluplně srovnat jednotlivé nabídky, byl by nucen učinit mnoho matematických operací, neboť vzhledem k tolika vstupním údajům, jakými jsou zejména úroková míra, různé způsoby úročení, počet a výše splátek, frekvence splácení, různé způsoby umořování jistiny, existence různých poplatků (splatných v okamžiku uzavření smlouvy nebo průběžně za trvání závazku) apod., již nejde o „prostý“ přepočtení ceny úvěru na jednu jeho měrnou jednotku jako je tomu u výše zmíněných potravin. Zákonodárce tím, že uložil věřitelům povinnost uvádět RPSN, přenesl provedení těchto výpočtů na věřitele jako profesionála, a spotřebitel tak může bez větších obtíží posoudit, jak je který úvěr skutečně „drahý“ v závislosti na době trvání a frekvenci splácení, a v případě potřeby snadno srovnat různé úvěry s různým způsobem stanovení ceny.

Aby mohl spotřebitel učinit odpovědné rozhodnutí, zda za nabízených podmínek konkrétní úvěrovou smlouvu uzavřít a úvěr čerpat či nikoli, potřebuje proto znát oba údaje, tedy jak celkovou částku splatnou spotřebitelem, tak RPSN.

Finanční arbitr tak má za to, že neuvedení, příp. chybné uvedení, kteréhokoli z citovaných dvou údajů představuje porušení zákona, aniž by musely chybět údaje další.

Tuto skutečnost pak lze dovodit i z toho, že text odstavce 1 Přílohy č. 3 zákona o spotřebitelském úvěru jako celek představuje rovněž taxativní výčet, avšak tato skutečnost rozhodně neznamená, že by musely absentovat veškeré údaje v tomto výčtu obsažené, aby došlo k porušení zákona, resp. ustanovení § 6 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru (srov. jeho znění: „*Smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, vyžaduje písemnou formu a musí obsahovat informace stanovené v příloze č. 3 k tomuto zákonu uvedené jasným, výstižným a zřetelným způsobem.*“). Pohledem výkladu přijatého soudem by však musela nastat situace, kdy by chyběly veškeré údaje, aby bylo možné sankci uložit.

V takovém případě by však zcela absentovaly podstatné náležitosti úvěrové smlouvy, stejně tak by ze smlouvy nebylo možno dovodit, že se jedná o smlouvu, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, tedy smlouvu podléhající režimu zákona o spotřebitelském úvěru. Zákon o spotřebitelském

úvěru, včetně sankce, by tak nebylo možno aplikovat v žádném myslitelném případě, kterýžto záměr zákonodárce nepochybně neměl.

Zákon o spotřebitelském úvěru v Příloze č. 3 vyjmenovává údaje a informace různého významu a s různým vztahem ke smluvnímu vztahu, když směřuje údaje, které jsou stavebními kameny úvěrového vztahu (identifikace věřitele a dlužníka, výše úvěru, sjednané úroky) a náležitostmi určujícími fungování úvěrového vztahu, resp. vztahující se ke konkrétnímu úvěrovému vztahu (zejména doba trvání úvěrového vztahu, výše a splatnost jednotlivých splátek, náklady související s úvěrem, celková částka splatná spotřebitelem, RPSN) s informacemi o právech spotřebitele, která vyplývají přímo ze zákona o spotřebitelském úvěru obecně pro jakýkoli spotřebitelský úvěr podle tohoto zákona (například právo odstoupit od smlouvy o úvěru, právo úvěr předčasně splatit), a dalšími informacemi (jakými jsou například informace o možnosti řešit spor prostřednictvím finančního arbitra či možnost obrátit se na orgán dohledu, když pravomoc a působnost finančního arbitra a orgánu dohledu je vymezena nejen zákonem o spotřebitelském úvěru, ale i dalšími zvláštními zákony). Ač mají tyto údaje různou právní povahu, nelze některý z nich považovat za méně důležitý než jiný. Zákonodárce tím, jak text ustanovení § 6 odst. 1 ve spojení s Přílohou č. 3 a § 8 zákona o spotřebitelském úvěru formuloval, postavil veškeré údaje naroveň.

Některé údaje tak formují smluvní vztah, definují jeho parametry a jsou výsledkem svobodné vůle smluvních stran. Jiné údaje pak nestojí samy o sobě, strany se na nich ani nemohou dohodnout, když jsou vždy výsledkem výpočtu provedeného s jinými údaji, například těmi, na kterých se strany dohodly a na jejichž základě by měly plnit, vedle RPSN se tak jedná zejména o údaj o výši splátky, který je odvislý vždy minimálně od sjednané výše výpůjční úrokové sazby, doby trvání úvěru a frekvence splácení.

Další údaje představují informace o právech a povinnostech smluvních stran, která plynou z právních předpisů, strany je nemohou nijak omezit, případně mohou pouze konkretizovat, jak by mělo být to které právo uplatněno, jak by měla být povinnost splněna apod. Neuvedení informace o určitém právu spotřebitele tohoto práva nezabavuje, současně však platí, že v případě smluvních ujednání, kterými by se strany odchýlily od příslušných ustanovení dotčených zákonů v neprospěch spotřebitele, například tím, že by některé právo zachovaly, ale omezily, byla by tato ujednání neplatná (srov. ustanovení § 1812 odst. 2 nového občanského zákoníku, resp. § 55 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb.).

Ve světle výše uvedeného se někomu může jevit automatické sankcionování porušení povinnosti uvést kterýkoli z údajů vyjmenovaných v odstavci 1 Přílohy č. 3 zákona o spotřebitelském úvěru stejnou sankcí jako nevyvážené a v některých případech i nedůvodné či nepřiměřené (*poznámka finančního arbitra – v případě RPSN však finanční arbitr takovou případnou pochybnost o nedůvodnosti či nepřiměřenosti sankce nesdílí*). Byl to však zákonodárce, který tuto konstrukci zvolil, a finančnímu arbitrovi nezbyvá, než postupovat tak, jak mu ukládá zákon. Tedy neuvažovat o tom, jaké míry a intenzity konkrétní porušení zákona je, aby mohl posoudit, zda vůbec a případně v jaké výši sankci uložit.

Finanční arbitr připomíná, že v kontinentálním systému práva posouzení důvodů a podmínek pro aplikaci sankcí obecně včetně jejich výše a dopadů je plně v kompetenci moci zákonodárné, nikoli moci soudní. Dokonce i Ústavní soud odmítl posuzovat vhodnost a účelnost trestních a správních sankcí, když v nálezu ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 37/11, vyslovil: „Právní úprava sankcionování trestných činů a přestupků je ve výlučné kompetenci zákonodárce a je obsažena v „obyčejných“ („podústavních“) zákonech. Ústavní soud, respektující ústavní princip dělby moci, není povolán k tomu, aby posuzoval vhodnost (účelnost) jednotlivých druhů sankcí, zákonem stanovené sazby sankcí (jejich výši), možnost alternativního či kumulativního ukládání

sankcí apod. Do zákonné úpravy těchto otázek by Ústavní soud mohl zasáhnout pouze v případě, že by zákonodárce překročil ústavněprávní limity.“

Sankce podle § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru sice není trestní ani správní sankcí, nýbrž představuje soukromoprávní sankci *sui generis*. Cílem této sankce (její preventivní funkce) je zajistit řádné a slovy ustanovení § 6 zákona o spotřebitelském úvěru jasné, výstižné a zřetelné informování konkrétního spotřebitele (což je v konečném důsledku nejen v zájmu tohoto spotřebitele, ale i ve veřejném zájmu), čehož má být dosaženo tím, že sankce je dostatečně odrazující pro potenciální delikventy. Sankce není příjmem státu, nýbrž stát ze své vůle tuto sankci přenechává spotřebiteli jako satisfakci za to, že čelil protiprávnímu jednání delikventa. Uplatnění sankce je pak zcela v dispozici spotřebitele, je jeho zákonným oprávněním.

Podstatný rozdíl oproti veřejnoprávním sankcím pak spočívá především v tom, že ani soudu ani jinému státnímu orgánu nepřísluší rozhodnout o tom, zda tuto sankci bude aplikovat či nikoli, příp. ji jakkoli moderovat či omezovat rozsah jejího dopadu. Sankce obsažená v ustanovení § 8 zákona o spotřebitelském úvěru totiž nastupuje ze zákona v případě, že ji spotřebitel u věřitele uplatní, v důsledku porušení kterékoli ze zákonem uložených povinností, jejichž porušení sankcionuje. Soud či jiný státní orgán může pouze posoudit, zda skutečně došlo k porušení povinnosti a zda spotřebitel aplikaci sankce řádně uplatnil u delikventního věřitele, neboť právě dovolání se porušení zákona je jedinou podmínkou, avšak podmínkou *sine qua non*, pro její aplikaci.

Ačkoli pro posouzení sporu je irelevantní historické zakotvení této sankce v českém právním řádu, finanční arbitr považuje za nutné vzhledem k námitkám Instituce, že sankce podle ustanovení § 8 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru nemá obdoby, je nepřiměřená, ba dokonce protiústavní, přiblížit vývoj právní úpravy, která vyústila v současné platné a účinné znění zákona o spotřebitelském úvěru.

Sankce byla do českého právního řádu uvedena zákonem č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. (dále jen „zákon č. 321/2001 Sb.“). Předkladatelem a gestorem tohoto zákona bylo Ministerstvo průmyslu a obchodu, které v textu postoupeném Vládě České republiky v navrhovaném § 6 stanovilo, že „[n]eobsahuje-li smlouva o poskytnutí spotřebitelského úvěru náležitosti uvedené v § 4, stává se spotřebitelský úvěr bezúročný a poskytnutý bez jakéhokoli poplatku, a to ode dne, kdy spotřebitel tuto skutečnost uplatní u věřitele“.

Ve stejném znění pak vládní návrh zákona putoval do Parlamentu České republiky, neboť ten je obecně jediným povolaným orgánem k přijímání zákonů (srov. sněmovní tisk č. 875/0 dostupný na webových stránkách Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky). V průběhu legislativního procesu, konkrétně v 2. čtení zákona v Poslanecké sněmovně došlo k zapracování pozměňovacích návrhů, když i ustanovení § 6 zákona č. 321/2001 Sb. doznalo změn: „Nesplňuje-li smlouva o poskytnutí spotřebitelského úvěru náležitosti uvedené v § 4, pokládá se spotřebitelský úvěr za běžný úvěr úročný ve výši diskontní sazby platné v době uzavření smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, uveřejněné pro příslušné období Českou národní bankou; ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr se stávají neplatnými, to vše s účinností ode dne, kdy spotřebitel tuto skutečnost uplatní u věřitele.“. V tomto znění byl návrh zákona schválen a prošel zbývající částí legislativního procesu.

Byl to tedy zákonodárce, který se ze své vůle rozhodl tvrdě sankcionovat porušení zákona povolaného k ochraně spotřebitele.

V době, kdy Česká republika připravovala transpozici Směrnice 2008/48/ES, uplynulo více než 6 let, kdy byla sankce ve výše citovaném znění součástí českého právního řádu. Gestorem

a předkladatelem zákona o spotřebitelském úvěru, který citovanou směrnicí transponoval, bylo opět Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo financí bylo pouze spolugestorem. Bylo to tedy Ministerstvo průmyslu a obchodu, které bylo zodpovědné za vypořádání a zapracování všech připomínek vznesených relevantními subjekty, současně platí, že před předložením návrhu zákona o spotřebitelském úvěru Vládě České republiky proběhlo řádné mezirezortní připomínkové řízení, kterému předcházely četné konzultace s účastníky trhu a dalšími dotčenými subjekty.

Ministerstvo průmyslu a obchodu předložilo Vládě České republiky návrh zákona o spotřebitelském úvěru, jehož navrhovaný § 8 zněl: „*Neobsahuje-li smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, informace uvedené v § 6 odst. 1 a spotřebitel tuto skutečnost uplatní u věřitele, pokládá se od okamžiku uplatnění této skutečnosti spotřebitelský úvěr za úročený ve výši diskontní sazby platné v době uzavření této smlouvy uveřejněné Českou národní bankou a ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr se od tohoto okamžiku stávají neplatnými.*“ (srov. návrh zákona o spotřebitelském úvěru předložený dne 14. 1. 2010 Ministerstvem průmyslu a obchodu Vládě České republiky prostřednictvím informačního systému eKLEP, označený jako ma_korn7zpgsn2n.doc).

Sankce proto byla v zákoně č. 321/2001 Sb. upravena stejně, byť vyjádřena trochu jinými slovy.

Návrh zákona však doznal změn po projednání v Legislativní radě vlády, a to včetně sankce za porušení zákona co do náležitostí smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, když Legislativní rada vlády navrhla, aby ustanovení § 8 znělo: „*Neobsahuje-li smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, informace uvedené v § 6 odst. 1 a spotřebitel tuto skutečnost uplatní u věřitele, pokládá se spotřebitelský úvěr od počátku za úročený ve výši diskontní sazby platné v době uzavření této smlouvy uveřejněné Českou národní bankou a ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr jsou neplatná.*“ Vláda České republiky se s tímto návrhem ztotožnila (srov. návrh zákona o spotřebitelském úvěru schválený Vládou České republiky a uložený v informačním systému eKLEP dne 26. 2. 2010, označený jako ma Rack82zjxq51.doc, včetně usnesení Vlády České republiky ze dne 22. 2. 2010, č. 157).

Byla to tedy Vláda České republiky jako předkladatel zákona, kdo předložil Parlamentu České republiky návrh zákona v Instituci nyní rozporovaném znění. V Parlamentu České republiky pak zákon prošel beze změn co do ustanovení § 8.

Právě provedený exkurz pak podle finančního arbitra ukazuje, že zákonodárce si byl velmi dobře vědom toho, jakou sankci za jaké porušení zákona zvolil a měl pro to jistě své důvody. Již důvodová zpráva k zákonu č. 321/2001 Sb. vyzdvihla potřebnost zákonem požadovaných náležitostí smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr: „*Zásadní význam v ochraně spotřebitele ve smluvních vztazích s věřitelem má dostatečné množství informací o podmínkách úvěru, nákladech na něj a o závazcích, které z něj plynou. Vedle obecně stanovených náležitostí smluv musí proto smlouva, kterou se sjednává spotřebitelský úvěr, obsahovat další náležitosti upřesňující podmínky úvěru.*“ (srov. důvodovou zprávu k ustanovení § 4 zákona č. 321/2001 Sb. dostupnou například v automatizovaném systému právních informací ASPI, ID LIT23656CZ) a „*Zákon stanoví, že v případě, kdy věřitel poruší povinnosti uvedené v § 4, se úvěr neúročí a věřitel nemůže vyžadovat žádné další platby, jestliže se spotřebitel této skutečnosti dovolá. Toto ustanovení je součástí důsledné ochrany slabší smluvní strany - spotřebitele a je transpozicí obecného požadavku Směrnice na stanovení dostatečných sankcí.*“ (srov. důvodovou zprávu k ustanovení § 6 zákona č. 321/2001 Sb. dostupnou tamtéž)

Finanční arbitr zastává, na rozdíl od shora citovaných soudů, (srov. konstatování Okresního soudu ve Vsetíně: „...chybně vypočtená RPSN nemá za následek bez dalšího aplikaci sankce podle ustanovení § 8 ZSU... Sankce zde uvedené jsou citelné a je proto třeba uvedené ustanovení

vykládat nikoli extenzivně a bez dalšího kontextu, ale s respektem k základnímu účelu zákona“) názor, že uvedení údaje o RPSN v nesprávné výši představuje, stejně jako jeho neuvedení vůbec, porušení ustanovení § 6 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru. Toto porušení je pak samo o sobě postižitelné sankcí podle ustanovení § 8 písm. b) téhož zákona.

V projednávaném případě navíc finanční arbitr shledal a v nálezu vyslovil, že Smlouva o úvěru obsahuje chybně uvedenou rovněž celkovou částku splatnou spotřebitelem (viz bod 8.7 nálezu). Instituce tedy porušila svou zákonnou povinnost hned dvakrát, když neuvedla správně dva údaje požadované v písm. f) odstavce 1) Přílohy č. 3 k zákonu o spotřebitelském úvěru.

Polemika Okresního soudu v Nymburce nad tím, který údaj je pro spotřebitele zásadnější, příp. tvrzení Instituce, že údaj o RPSN spotřebitele „nezajímá“, neboť mu nerozumí, ani že Instituce neměla z chybně uvedeného RPSN ve Smlouvě o úvěru žádný prospěch, jsou ve světle znění zákona i jeho účelu a cíle irelevantní.

Údaj o RPSN se jeví o to důležitější v situaci, která nastala i v posuzovaném případě, tedy že odměna věřitele je vícesložková (vedle pravidelně hrazeného úroku rovněž jednorázový okamžitě splatný Poplatek za uzavření smlouvy). V případě, že je ukazatel RPSN správně vypočten a ve smluvní dokumentaci uveden, spotřebitel na první pohled uvidí skutečnou „cenu“ tohoto produktu na rozdíl od úvěru bez poplatku za uzavření smlouvy, díky převedení této „ceny“ na společný základ, když navíc poplatek nebyl ve smlouvě (rozuměj ani Poplatek za uzavření smlouvy ve Smlouvě o úvěru) jinak jasným, výstižným a zřetelným způsobem uveden.

Sluší se však zopakovat a zdůraznit, že v případě projednávaném finančním arbitrem byla ve Smlouvě o úvěru chybně uvedena vedle RPSN rovněž celková částka splatná spotřebitelem, kterou Okresní soud v Nymburce považoval za jeden z nejzásadnějších údajů, které by měl spotřebitel znát. Nelze proto vyloučit, že by soud posoudil věc jinak, pokud by ze skutkových zjištění příslušného soudního řízení dospěl k závěru, že tuto informaci spotřebitel neměl.

Finanční arbitr si je vědom toho, že Krajský soud v Praze potvrdil, že celková částka splatná spotřebitelem byla v úvěrové smlouvě posuzované Okresním soudem v Nymburce uvedena správně, avšak tento svůj závěr nijak neodůvodnil ani jej nepodpořil konkrétním výpočtem (*poznámka finančního arbitra – ani tento soud se nezabýval správností RPSN, pouze konstatoval, že ani jeho chybné uvedení nemůže mít vliv na platnost smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, kterou ale v řízení pravděpodobně nikdo nerozporoval*). Finanční arbitr tak nemůže tento závěr Krajského soudu v Praze posoudit, ani případně zohlednit, byť skutkově byl případ řešený Krajským soudem v Praze obdobný případu řešenému finančním arbitrem. Finanční arbitr proto pouze opakuje, že i kdyby měla být celková částka splatná spotřebitelem uvedena správně rovněž v posuzovaném případě, což však podle jeho názoru není, nemění to nic na závěru, že RPSN byla uvedena ve Smlouvě o úvěru chybně.

Okresní soud ve Vsetíně dokonce přímo bez jakéhokoli výpočtu uzavřel, že RPSN byla v posuzovaném případě vypočtena správně, Instituce splnila svou informační povinnost a postupovala v souladu s ustanoveními „§ 6 odst. 1 a § 8, § 10 odst. 2 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru“, a proto návrh dlužníka ohledně aplikace sankce podle ustanovení § 8 zákona o spotřebitelském úvěru odmítl. Správnost výpočtu soud pouze lakonicky odůvodnil tím, že Instituce „do výpočtu zahrnul[a] veškeré údaje, které jsou potřebné ke správnému výpočtu RPSN“, které to jsou, již soud ale neuvedl, ačkoli spotřebitel v posuzovaném případě výslovně namítal, že Instituce do výpočtu RPSN nezahrnula vše, co měla. Soud pouze dále konstatoval, že „[p]ředmětná smlouva obsahuje jak celkovou částku splatnou spotřebitelem, tak veškeré podklady použité pro výpočet sazby RPSN a to v souladu s ustanovením § 3 ZSÚ ... smlouvy byla uzavřena písemně a obsahuje informace uvedené v příloze č. 3 ZSÚ (poznámka finančního

arbitra – opět bez dalšího odůvodnění, soud pouze vysvětlil, co se rozumí RPSN a celkovými náklady spotřebitelského úvěru)“.

Krajský soud v Českých Budějovicích dovodil, že zákon o spotřebitelském úvěru tak, jak je v něm vzorec pro výpočet RPSN uveden, umožňuje několik způsobů výpočtu.

Soud po posouzení konkrétní úvěrové smlouvy, kterou Instituce uzavřela se svým klientem, konstatoval, že „[ž]alobcem (rozuměj Institucí) uváděná výše RPSN je uváděna pro spotřebitele zavádějícím způsobem a nemá objektivní informační hodnotu, neboť způsob, který zvolil žalobce k výpočtu RPSN je takový, že výše administrativního poplatku (který je zcela jistě podstatnou částí náročnosti poskytovaného úvěru pro spotřebitele) je při žalobcem provedeném dosazení do vzorce výpočtu RPSN nepodstatným údajem, a pro výpočet daným způsobem by bylo lhostejné, zda by tento administrativní poplatek vůbec nebyl mezi účastníky sjednán, event. by byl sjednán např. v desetinásobné výši, neboť zjištěnou výši RPSN to neovlivní. Z toho pak plyne závěr, že díky způsobu výpočtu RPSN nemůže spotřebitel dostat objektivní informaci, neboť se výše zjištěné RPSN v závislosti na výši sjednaného poplatku nemění“. Soud se tak v tomto ohledu plně ztotožnil s finančním arbitrem, který v nálezu na konkrétních příkladech demonstroval, že výpočet RPSN provedený Institucí nemůže být správný, když jeho výsledek žádným způsobem neodráží existenci a výši Poplatku za uzavření smlouvy.

I přes citované zjištění však Krajský soud v Českých Budějovicích uzavřel, že v posuzovaném případě bylo dosaženo účelu zákona o spotřebitelském úvěru. Soud tento účel spatřuje v transparentním informování spotřebitele o finanční náročnosti produktu ještě před uzavřením úvěrové smlouvy, aby měl spotřebitel představu, kolik musí zaplatit za to, že mu budou poskytnuty peněžní prostředky. Soud má za to, že pokud spotřebitel obdržel informaci o celkové částce, kterou musí spotřebitel zaplatit, časovém vymezení, ve kterém musí tuto částku zaplatit, a výši jednotlivých splátek, a že pokud si spotřebitel může jednoduchým matematickým propočtem zjistit, o kolik přeplatí jistinu, je to pro spotřebitele dostatečné. S tímto názorem však finanční arbitr nesouhlasí, neboť pokud by měly být pro informování spotřebitele dostačující pouze tyto tři, resp. čtyři údaje, zákonodárce by jistě seznam údajů a informací, které musí spotřebitel obdržet, zkrátil. Oproti tomu tento seznam ve skutečnosti čítá více jak 20 položek (srov. Přílohu č. 3 k zákonu o spotřebitelském úvěru). Soud tak svým výkladem, že spotřebiteli stačí obdržet pouze pár vybraných informací, popírá smysl a účel zákona o spotřebitelském úvěru, resp. ustanovení jeho § 6 odst. 1 ve spojení s Přílohou č. 3.

Ačkoli vzal Krajský soud v Českých Budějovicích „v potaz značně problematickou interpretaci správnosti výpočtu RPSN, která ze strany žalobce není matematicky špatně vypočtena, avšak lze jí ze strany soudu interpretačně vyhodnotit jako uvedenou ve výši v neprospěch spotřebitele“, uzavřel, že sama tato skutečnost nemůže přivodit postih v podobě sankce podle ustanovení § 8 zákona o spotřebitelském úvěru.

Odmítnutí postupovat v souladu se zákonem, který ukládá sankci aplikovat vždy bez rozdílu, soud odůvodnil pouze účelem a smyslem zákona o spotřebitelském úvěru. K tomu je na místě odkázat, že zákon o spotřebitelském úvěru rozhodně nesměruje pouze do fáze před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr. Jeho cílem není pouze zajištění informovanosti spotřebitele, jak se snaží dovodit Krajský soud v Českých Budějovicích. Naopak, zákon o spotřebitelském úvěru dává spotřebiteli mnoho dalších práv za trvání smluvního vztahu, kterými zajišťuje vyrovnání fakticky nerovného postavení spotřebitele ve vztahu k věřiteli, podnikateli (tzv. *cooling-off period*, tedy právo odstoupit od uzavřené smlouvy bez udání důvodu v zákonem stanovené lhůtě, právo na bezplatné průběžné informování o „stavu“ úvěrového vztahu, právo na předčasné splacení úvěru bez sankcí, apod.). Mezi tato práva pak patří rovněž právo na úročení úvěru ve výši diskontní sazby a neplatnost dalších plateb na úvěr v případě, že věřitel vůči spotřebiteli poruší podmínky kladené zákonem na smlouvu, ve které se sjednává

spotřebitelský úvěr [forma, obsah, předání vyhotovení smlouvy spotřebiteli v požadované formě, k tomu srov. ustanovení § 8 písm. a), b) a c) zákona o spotřebitelském úvěru].

Zpět ve vztahu k RPSN, průměrného spotřebitele, který aktivně řídí svou finanční situaci a kterým se podle ustálené soudní judikatury rozumí spotřebitel, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 229/2006, nebo usnesení téhož soudu ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1057/2009), zajímá, kolik ho bude úvěr stát, a to nejen celkově, ale i za každý rok jednotlivě právě proto, aby si mohl „cenu“ úvěru porovnat s jinými obdobnými finančními produkty, a vybrat si pro sebe nejvhodnější produkt. Průměrný spotřebitel si pak pochopitelně chce rovněž zajistit, že mu budou parametry jím vybraného produktu smluvně garantovány.

Citovaná definice průměrného spotřebitele v sobě zrcadlí dostatečnou informovanost tohoto spotřebitele, aby spotřebitel mohl učinit odpovědné rozhodnutí. Odpovědnost za rozsah a správné poskytnutí údajů a informací týkajících se spotřebitelského úvěru pak zákonodárce přenesl na věřitele, stejně jako odpovědnost za to, že spotřebitelem zvolené parametry finančního produktu naleznou svůj odraz v textu smluvní dokumentace, kterou nezřídka připravuje právě věřitel.

Jak finanční arbitr již uvedl, zákonodárce povinnost týkající se povinných náležitostí úvěrové smlouvy neodstupňoval podle míry významnosti ani jinak, naopak veškeré požadované údaje považuje za rovnocenné. Finanční arbitr proto nemůže souhlasit s hodnocením Okresního soudu v Nymburce či Krajského soudu v Českých Budějovicích ani ohledně důležitosti jednotlivých údajů.

I kdyby však zákon dával prostor pro uvážení, zda sankci pro absenci nebo chybné uvedení pouze a jen RPSN uložit (*poznámka finančního arbitra – je třeba však mít neustále na mysli, že v posuzovaném případě byla vedle RPSN uvedena chybně rovněž celková částka splatná spotřebitelem*), finanční arbitr by se přikláněl k tomu, že by sankce byla v takovém případě na místě, neboť RPSN považuje právě za jeden ze zásadních údajů, které spotřebitel potřebuje znát pro odpovědné rozhodnutí, který z produktů zvolit (srov. například důvodovou zprávu k zákonu č. 321/2001 Sb., jehož prostřednictvím byl údaj o RPSN zaveden do českého právního řádu již v roce 2001, dostupnou na webových stránkách Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky jako sněmovní tisk č. 875/0).

Důležitost sdělení tohoto údaje pak dokládají rovněž srovnatelné sankce (*poznámka finančního arbitra – co do postihu za neuvedení nebo chybné uvedení RPSN, nikoli v souhrnu*) v zahraničí, jak je finanční arbitr popsal již v nálezu. Skutečnost, že sankce jsou v jiných státech Evropské unie jinak konstruovány, zejména více diferencovány, však nemá na posouzení sporu vliv, neboť český zákonodárce projevil svoji vůli v tomto ohledu v zákoně o spotřebitelském úvěru jasně.

Okresní soud v Nymburce dále dovodil, že „[a]rgument žalovaného (rozuměj spotřebitele jako dlužníka), že by si při správném výpočtu RPSN vybral jiný úvěr je zcela diskvalifikován dalším chováním žalovaného, který žalobci uhradil pouze první splátku a dále ničeho a ani se nijak nepokusil nastalou situaci řešit až do chvíle, kdy mu byl doručen platební rozkaz v projednávané věci“. Finanční arbitr připouští, že v některých případech se může zdát jednání dlužníka, který sám závažně poruší své povinnosti z úvěrové smlouvy a teprve s cílem vyhnout se svým povinnostem namítá porušení zákona věřitelem a domáhá se aplikace sankce podle ustanovení § 8 zákona o spotřebitelském úvěru, jako jednání v rozporu s dobrými mravy.

Nelze však opomenout, že dlužník i v tomto případě stále jen uplatňuje své právo, které mu dává zákon. Jak vyslovil například Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 19. 2. 2013, sp. zn. 21 Cdo 4173/2011:

„Objektivní právo předpokládá, že výkon subjektivního práva směřuje k uskutečnění cíle sledovaného právní normou. Z logiky věci, dané vzájemně opačným postavením zúčastněných stran, vyplývá, že výkon subjektivního práva (vynucení splnění subjektivní povinnosti) může mít někdy za následek újmu na straně povinného subjektu, což by bylo možné vnímat jako rozpor s obecně přijímaným právním pravidlem, že každý se má chovat tak, aby nerušil práva jiného. Protože však výkon práva vylučuje protiprávnost, protože stejný stav nemůže být současně stavem právním i právu se přičícím, je třeba, vycházející ze zásady neminem laedit, qui iure sui utitur, chování, které směřuje k zákonem předpokládanému výsledku, považovat za dovolené i tehdy, je-li jeho (eventuelním) vedlejším následkem vznik majetkové, popř. nemajetkové újmy na straně dalšího účastníka právního vztahu. Jestliže však jedná sice koná v mezích svého práva, ale prostřednictvím realizace chování jinak právem dovoleného sleduje poškození druhého účastníka právního vztahu, jedná se sice o výkon práva, ale o výkon práva závadný, kdy jednání a jeho výsledek se snad zcela shodují s výsledkem, který mělo právo na zřeteli, ale kdy jednání bylo učiněno nikoliv za účelem dosažení výsledků, k jejichž docílení byla jedná sice propůjčena ochrana, nýbrž aby bylo dosaženo výsledků jiných, které jsou jinak považovány za nevídaný vedlejší následek tohoto jednání. Takový výkon práva, i když je se zákonem formálně v souladu, je ve skutečnosti výkonem práva jen zdánlivým; účelem zde není vykonat právo, ale poškodit jiného, neboť jedná sice v rozporu s ustálenými dobrými mravy je přímo veden úmyslem způsobit jinému účastníku újmu, zatímco dosažení vlastního smyslu a účelu sledovaného právní normou zůstává pro něho vedlejší a je z hlediska jedná sice bez významu. Za výkon práva v rozporu s dobrými mravy ve smyslu ustanovení § 14 odst. 1 zák. práce tedy lze považovat pouze takové jednání, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu (srov. například právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28.6.2000 sp. zn. 21 Cdo 992/99, který byl uveřejněn pod č. 126 v časopise Soudní judikatura, roč. 2000)“.

Finanční arbitr je toho názoru, že spotřebitel tím, že uplatní u delikventního věřitele porušení jeho zákonných povinností a požaduje aplikaci sankce, jedná s cílem sledovaným zákonem o spotřebitelském úvěru. Účelem této právní úpravy je, jak finanční arbitr konstatoval již v nálezu, nejen sankcionování za konkrétní porušení zákona, ale především prevence a odrazení od (dalšího) porušování zákona do budoucna například prostřednictvím uvědomění si pochybení věřitelem a nápravy závadného jednání. Ze skutečnosti, že spotřebitel získává z této sankce pro sebe prospěch, však nelze automaticky dovodit, že by jednal s přímým úmyslem způsobit konkrétnímu věřiteli, se kterým je ve smluvním vztahu a kterému dále splácí čerpaný úvěr, újmu.

Konečně, ani Okresní soud v Nymburce se v Institutí předloženém rozsudku nezabýval správností výpočtu RPSN (*poznámka finančního arbitra – neboť to nepovažoval vzhledem k závěrům vysloveným v rozsudku za potřebné*), Okresní soud ve Vsetíně sice označil RPSN za správně vypočtenou, avšak jak k tomuto závěru konkrétně dospěl, již neuvedl, finanční arbitr se proto svým výpočtem neodchyluje od zavedené soudní praxe.

Důvody pro odklon od správní praxe České obchodní inspekce jako orgánu dohledu podle § 19 zákona o spotřebitelském úvěru, která se výpočtu RPSN věnovala, finanční arbitr podrobně vylíčil v nálezu a nemá důvod na svém přístupu nic měnit.

6.3 Hodnota RPSN a její výpočet

Jak finanční arbitr konstatoval, pro posouzení sporu je klíčové zjistit, zda Instituce uvedla ve Smlouvě o úvěru RPSN ve správné výši. Finanční arbitr odmítá, že by byla zákonem stanovená povinnost uvést v úvěrové smlouvě údaj o RPSN splněna uvedením jakéhokoli čísla, bez ohledu na to, zda bylo číslo uvedeno správně či nikoli. Finanční arbitr v této otázce citoval rozhodnutí obecného soudu a na svém závěru trvá. Pakliže by nezáleželo na správnosti uvedeného údaje, postrádala by zákonná úprava zcela smysl, neboť každý věřitel by si ve smlouvě mohl uvádět libovolné číslo a význam RPSN jako srovnávacího ukazatele by tak byl zcela popřen.

Na tomto závěru finančního arbitra nemůže nic změnit ani názor Krajského soudu v Praze, když ho tento soud nijak neodůvodnil (*poznámka finančního arbitra – Krajský soud v Praze zřejmě restriktivním gramatickým výkladem dospěl k závěru, že pro aplikaci sankce obsažené v ustanovení § 8 zákona o spotřebitelském úvěru musí být naplněna hypotéza pouhé absence údaje RPSN, nikoli jeho uvedení v chybné výši, pakliže by tento soud zohlednil rovněž účel a smysl normy, tento závěr by nikdy nemohl učinit*).

Finanční arbitr v nálezu velmi podrobně popsal způsob správného výpočtu RPSN, když tento výpočet v nálezu rovněž provedl a ověřil správnost zvoleného postupu, resp. vadný postup Instituce, na konkrétních modelových příkladech. Právě z názorných příkladů je zřejmé, proč nemůže obstát postup Instituce, neboť ten zcela ignoruje existenci Poplatku za uzavření smlouvy a povinnost Navrhovatele ze Smlouvy o úvěru jej uhradit. Instituce však zároveň nepopírá, že by Navrhovatel tuto povinnost neměl, pouze polemizuje nad tím, kdo je skutečným příjemcem tohoto poplatku, jaký byl jeho způsob úhrady a kdo v jaké fázi smluvního vztahu disponoval odpovídajícími peněžními prostředky.

Výpočet prezentovaný finančním arbitrem zohledňuje jak existenci Poplatku za uzavření smlouvy, tak jeho výši. Naopak, výpočty prováděné Institucí dávají za výsledek vždy stejné číslo, bez ohledu na to, zda byl klient Instituce nějaký poplatek za sjednání smlouvy povinen hradit či nikoli a v případě, že ano, tak bez ohledu na výši tohoto poplatku. Finanční arbitr je toho názoru, že z těchto skutkových zjištění je zřejmé, že výpočet Instituce není správný, neboť výrazně zkresluje výslednou hodnotu údaje o RPSN a tím eliminuje nejen jeho vypovídací hodnotu, ale i srovnatelnost jednotlivých produktů. Je navíc evidentní, že RPSN, která vychází za využití výpočtu Instituce vždy nižší, než jaká má být ve skutečnosti, na první pohled zvýhodňuje produkt Instituce ve srovnání s jinými produkty.

Ačkoli finanční arbitr popsal zjištěný skutkový stav podrobně již v nálezu, pro připomenutí zde shrnuje, že Navrhovatel potřeboval úvěr na doplatek kupní ceny předmětu financování ve výši 130.737,- Kč. Za poskytnutí tohoto úvěru byl podle Smlouvy o úvěru povinen uhradit Poplatek za uzavření smlouvy ve výši 25.101,- Kč jako nutně vynaložený náklad. Jelikož Navrhovatel nehradil Poplatek za uzavření smlouvy z vlastních zdrojů, Instituce mu na zaplacení tohoto poplatku „půjčila“ a navýšila tak Navrhovateli jistinu úvěru na 155.838,- Kč (doplatek předmětu financování + Poplatek za uzavření smlouvy). Navrhovatel jednotlivými splátkami hradil navýšenou jistinu ve výši 155.838,- Kč a sjednaný úrok, současně však v okamžiku uzavření Smlouvy o úvěru Instituci uhradil rovněž Poplatek za uzavření smlouvy.

Z uvedených zjištění vyplývá, že celková výše spotřebitelského úvěru činila 155.838,- Kč, když část Navrhovatel čerpal na doplatek kupní ceny předmětu financování a část využil na úhradu Poplatku za uzavření smlouvy, který nezaplatil z vlastních zdrojů. Celkové náklady spotřebitelského úvěru pro spotřebitele pak činily nejen částku sjednaných úroků, ale i nutně vynaloženého poplatku, tj. 57.543,- Kč. Celková částka splatná spotřebitelem se rovná součtu celkové výše spotřebitelského úvěru a celkových nákladů, tedy z jiného úhlu pohledu

v posuzovaném případě odpovídá součtu všech jednotlivých splátek a Poplatku za uzavření smlouvy, a činí 213.381,- Kč.

Po provedení výpočtu s uvedenými čísly vychází správná výše RPSN v hodnotě 28,7 %, nikoli 13,49 %, jak ve Smlouvě o úvěru prezentovala Instituce. Stejně tak údaj o celkové částce splatné spotřebitelem má být správně 213.381,- Kč, nikoli 188.280,- Kč (jako pouhý součet všech splátek), jak uvedla Instituce ve Smlouvě o úvěru.

Ani po opětovném prozkoumání věci v námitkovém řízení finanční arbitr neshledal důvody pro to, aby musel jakkoli měnit svůj závěr o chybném výpočtu RPSN, jeho nesprávném uvedení ve Smlouvě o úvěru a nesprávném uvedení celkové částky splatné spotřebitelem. Jak odůvodnil finanční arbitr v nálezu a opětovně i v tomto rozhodnutí, v takovém případě, kdy Navrhovatel zároveň uplatnil u Instituce porušení její povinnosti podle § 6 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, nastupuje sankce ze zákona a výrok finančního arbitra o této skutečnosti představuje pouze její deklarování.

K námitkám Instituce ohledně provedení dokazování znaleckými posudky finanční arbitr předně zdůrazňuje, že pomocí důkazních prostředků se zjišťuje skutkový stav. Případné závěry znalce o tom, zda byla RPSN ve Smlouvě o úvěru spočítána v souladu se zákonem o spotřebitelském úvěru či nikoli, jsou proto irelevantní, neboť právní posouzení věci je čistě věcí soudu, v posuzovaném případě finančního arbitra.

„Znalci se ve správním nebo soudním řízení přibírají k tomu, aby jednak pozorovali skutečnosti, jejichž poznání předpokládá zvláštní odborné znalosti, jednak z takovýchto pozorování vyvozovali znalecké úsudky (posudky). Znalci se však nepřibírají, aby sdělovali úřadu nebo soudu své názory a úsudky o otázkách rázu právního nebo o otázkách, k jejichž správnému porozumění a řešení není zapotřebí odborných vědomostí nebo znalostí, nýbrž stačí, s ohledem na povahu okolností případu, běžná soudcovská zkušenost a znalost. Ve správním řízení vedle toho platí, že se znalec nepřibírá též tehdy, pokud správní orgán disponuje potřebnými odbornými znalostmi či si může opatřit odborné posouzení předmětných skutečností ze strany jiného správního orgánu (srov. § 56 správního řádu z roku 2004).“ (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. 1 Afs 71/2009)

Instituce předložením znaleckých posudků chtěla ukázat, jaká má být hodnota RPSN po dosazení jednotlivých veličin do zákonem stanoveného vzorce.

Finanční arbitr je v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů (srov. ustanovení § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi) posuzoval jako kterékoli jiné listinné důkazy předložené účastníky řízení, neboť se nejednalo o znalecké posudky vyžádané finančním arbitrem (*poznámka finančního arbitra – Instituce se odvolává na ustanovení § 127a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), který se však na řízení před finančním arbitrem nepoužije ani podpůrně*), a to jednotlivě i ve vzájemné souvislosti. I kdyby se však jednalo o důkazní prostředek vyžádaný finančním arbitrem, zákon o finančním arbitrovi ani správní řád nepřiznává znaleckým posudkům vyšší důkazní sílu než jiným důkazním prostředkům, tyto proto rovněž podléhají volnému hodnocení důkazů.

Finanční arbitr pak v nálezu popsal, jakými nedostatky podle jeho názoru podklady označené Institucí souhrnně „znalecké posudky“ jako listinné důkazy trpí, tedy z jakého důvodu nejsou tyto důkazy způsobilé prokázat skutečný stav věci. Zároveň finanční arbitr názorně demonstroval (viz bod 8.8 nálezu), jaké zavádějící výsledky přináší nesprávný postup při výpočtu RPSN, tedy z jakého důvodu sám provedl výpočet způsobem popsaným v nálezu a proč není možné postupovat způsobem popsaným v Institucí předložených podkladech.

Finanční arbitr připomíná, že je schopen provést výpočet RPSN i jej řádně odůvodnit, když sám disponuje potřebnými znalostmi pro tento výpočet. InSTITUTE ostatně v řízení nikdy nerozporovala, že by finanční arbitr nebyl schopen provádět matematické operace jako je sčítání, odčítání, násobení, dělení, umocňování a odmocňování, když pouze tyto operace jsou zapotřebí pro zdárný výpočet RPSN podle, byť na první pohled složitého, vzorce obsaženého v Příloze č. 5 zákona o spotřebitelském úvěru. Finanční arbitr proto nepotřeboval pro zjištění skutkového stavu věci odborných znalostí žádného znalce.

Navíc, podstata sporu tkví v tom, jaké hodnoty jednotlivých veličin mají být podle zákona o spotřebitelském úvěru do vzorce zahrnuty. Odpověď na tuto otázku však přináší výklad jednotlivých ustanovení zákona o spotřebitelském úvěru, jedná se tedy o právní posouzení věci. Závěry učiněné v předložených znaleckých posudcích jako listinných důkazech proto nejsou pro řešení této otázky relevantní.

6.4 Posouzení ústavnosti; předložení otázky k řešení Ústavnímu soudu

Finanční arbitr v nálezu popsal důvody, pro které sankce nemusí být považována za protiústavní, a to pohledem kritéria vhodnosti, potřebnosti a poměřením kolize práva na ochranu spotřebitele, resp. zájmu na jeho řádném informování, a práva na podnikání a ochrany vlastnického práva, když InSTITUTE tvrdí, že uložením sankce je zasaženo do těchto jejích ústavně zaručených práv.

Finanční arbitr však zároveň konstatoval, že i kdyby nabyl přesvědčení o protiústavnosti sankce obecně, nutno zopakovat, že není oprávněn iniciovat konkrétní kontrolu ústavnosti ve smyslu čl. 95 odst. 2 Ústavy a § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu. Finanční arbitr opakuje, že je správní orgán, spory rozhoduje ve správním řízení, a jako takový je součástí moci výkonné podle hlavy třetí Ústavy, nikoli moci soudní podle hlavy čtvrté Ústavy.

Jak pravil Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. 6 Ads 233/2014: „*Správní orgán není oprávněn ani přerušit řízení a podat Ústavnímu soudu návrh na zrušení zákona, o jehož protiústavnosti je přesvědčen. Taková pravomoc náleží toliko soudu (čl. 95 odst. 2 Ústavy a § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2009 sp. zn. Pl. ÚS 37/08). Nejvyšší správní soud proto musí přisvědčit stěžovateli (poznámka finančního arbitra – v posuzovaném případě byl stěžovatelem správní orgán), že za situace, kdy naznal, že žalobce spáchal správní delikt umožnění výkonu nelegální práce, neměl možnost upustit od uložení sankce... Krajským soudem navrhovaná konstrukce řešení protiústavnosti spodní hranice pokuty prostřednictvím upuštění od potrestání (rozuměj stěžovatelem jako správním orgánem) by porušovala smysl systému koncentrovaného ústavního soudnictví a odporovala by principu dělby moci (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. června 2009 č. j. 5 As 46/2008-50, č. 1918/2009 Sb. NSS, přiměřeně též náleží Ústavního soudu ze dne 25. října 2011 sp. zn. Pl. ÚS 14/09, N 183/63 SbNU 117, č. 22/2012 Sb.).*

Výše řečené pochopitelně neznamená, že by měl zákonodárce ohledně minimální výše sankcí naprosto neomezené pole působnosti. Zákonodárce je při stanovování rozmezí pokut limitován ústavněprávním rámcem (náleží Ústavního soudu ze dne 13. srpna 2002 sp. zn. Pl. ÚS 3/02, N 105/27 SbNU 177, 405/2002 Sb.; náleží ze dne 9. března 2004 sp. zn. Pl. ÚS 38/02, N 36/32 SbNU 345, č. 299/2004 Sb.; náleží ze dne 13. prosince 2004 sp. zn. I. ÚS 416/04, N 190/35 SbNU 485; a náleží ze dne 9. září 2013 sp. zn. Pl. ÚS 52/13, č. 219/2014 Sb.). V případě, že dojde k porušení ústavněprávního rámce, je však nutné zvolit takové řešení, které bude respektovat ústavní systém, zejména vázanost soudů i správních orgánů zákonem a systémem koncentrovaného ústavního soudnictví.“

Není přitom rozhodné, zda správní orgán aplikuje veřejnoprávní předpis a přistupuje ke správnímu trestání nebo při aplikaci soukromoprávního předpisu rozhoduje o soukromých právech a povinnostech stran. Dělbá moci a kontrola ústavnosti totiž nerozlišuje, v rámci které působnosti správní orgán v tu chvíli koná (srov. obecně formulované oprávnění v ustanovení § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu: „*Návrh na zrušení zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení je oprávněn podat též soud v souvislosti se svou rozhodovací činností podle čl. 95 odst. 2 Ústavy.*“).

Výše citovaný závěr, včetně již opakovaně vysloveného názoru Ústavního soudu o tom, že pouze a jen soud a nikoli správní orgány či kvazisoudní orgány je oprávněn iniciovat konkrétní kontrolu ústavnosti (*poznámka finančního arbitra – nejen v nálezu citovaná rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 37/08, Pl. ÚS 34/11, Pl. ÚS 10/10 a I. ÚS 2689/14*), je třeba plně respektovat již z toho důvodu, že každý, kdo se cítí dotčen na svých právech rozhodnutím správního orgánu, tedy i finančního arbitra, je oprávněn iniciovat jeho plnohodnotný soudní přezkum (srov. ustanovení § 244 a n. občanského soudního řádu). Stejně tak u kvazisoudních orgánů musí být vždy připuštěn soudní přezkum, aby bylo každému garantováno právo na zákonného soudce a vedle mezinárodních závazků naplněn, jako jedna z komponent práva na spravedlivý proces, i čl. 36 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, vyhlášené jako součást ústavního pořádku České republiky ústavním zákonem č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., podle jehož věty první „*[k]do tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak*“.

Z tohoto pohledu je pak dokonce postavení finančního arbitra oslabeno vůči rozhodci, proti jehož rozhodčímu nález je soudní přezkum připuštěn jen v určitém rozsahu a pouze za splnění určitých podmínek (srov. ustanovení § 31 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů), když rozhodnutí finančního arbitra může soud přezkoumat v plném rozsahu (srov. ustanovení § 244 odst. 1 občanského soudního řádu, podle kterého může být tatáž věc projednána znovu, pouze za jediné podmínky, a to včasného podání příslušné žaloby).

Podle názoru finančního arbitra je to právě toto kritérium ze čtyř vyslovených Ústavním soudem v usnesení ze dne 28. 1. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08, které finančnímu arbitrovi znemožňuje podat návrh na zrušení zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení. V případě, že Instituce je i nadále přesvědčena o protiústavnosti sankce obsažené v ustanovení § 8 zákona o spotřebitelském úvěru, nic jí nebrání v tom, iniciovat soudní přezkum rozhodnutí finančního arbitra a tuto skutečnost u soudu namítat. Bude to pak právě soud, který v případě, že shledá právní úpravu, kterou je nucen na daný případ aplikovat, za protiústavní, podá Ústavnímu soudu návrh na její zrušení. Ačkoli však Instituce argumentuje protiústavností sankce rovněž v soudních řízeních, v jejichž rámci soudy posuzují, jak Instituce uváděla RPSN ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, žádný z obecných soudů doposud o tvrzené protiústavnosti zřejmě pochybnosti neměl, když návrh na zrušení ustanovení § 8 zákona o spotřebitelském úvěru, pokud je finančnímu arbitrovi známo, nepodal.

6.5 K procesním otázkám

Nad rámec vypořádání vybraných procesních námitek, které finanční arbitr uvedl již výše v textu, finanční arbitr doplňuje, že Institucí namítané zveřejnění informací pro spotřebitele, jak mají postupovat v případě, že se cítí dotčeni špatným výpočtem RPSN ve své úvěrové smlouvě, stejně jako napadeného nálezu, nemá žádnou relevanci pro posouzení sporu. Instituce se snaží dovodit zaujatost finančního arbitra a zpochybnuje jeho nestrannost.

Finanční arbitr je specifickým orgánem mimosoudního řešení sporů, který má přímo povinnost ze zákona poskytnout navrhovatelům pomoc a o této možnosti je rovněž informovat, když ustanovení § 21 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi zní: *„Arbitr poskytuje navrhovatelům na jejich žádost pomoc v souvislosti se zahájením řízení, zejména při sepsání, podání nebo doplnění návrhu, a kdykoli v průběhu řízení. O možnosti poskytování této pomoci a o postupu navrhovatelů v řízení podle tohoto zákona arbitr vhodným způsobem informuje veřejnost.“*

Zákonodárce v citovaném ustanovení zákona o finančním arbitrovi vyslovil, že pomoc finančního arbitra se nemůže omezovat pouze na sepsání, podání nebo doplnění návrhu v doslovném slova smyslu, nýbrž na jakoukoli pomoc nejen „v souvislosti se zahájením řízení“, ale i „kdykoli v průběhu řízení“. Tento závěr potvrzuje užití slova „zejména“, které znamená demonstrativnost tohoto výčtu a současně připouští, že navrhovatel může potřebovat i jinou pomoc, kterou však zákonodárce výslovně nespécifikoval.

Finanční arbitr odmítá, že by tato jeho povinnost poskytnout pomoc měla vliv na jeho nestrannost, ke které je vázán zákonem. Finanční arbitr je rovněž vázán povinností vydat zákonné rozhodnutí, proto z povahy věci nemůže poskytovat navrhovateli pomoc, která by přesahovala tuto povinnost a která by vedla k vydání nezákonného rozhodnutí ve prospěch navrhovatele.

Co se týče projednávaných kauz RPSN, dostal finanční arbitr zveřejněním Institucí napadeného materiálu pouze své obecné informační povinnosti, neboť v tomto materiálu nenabádal navrhovatele k podávání návrhů na zahájení řízení, natož pak proti Instituci, nýbrž je pouze v obecné rovině informoval o působnosti finančního arbitra, průběhu řízení před finančním arbitrem včetně toho, jak mají postupovat v případě, že by se sami rozhodli svůj spor řešit u finančního arbitra.

Finanční arbitr o projednávaných případech, a to i nepravomocných rozhodnutích informoval i v minulosti, a to na svých internetových stránkách formou tiskových zpráv a anonymizovaných rozhodnutí, tj. bez identifikačních údajů navrhovatele a jeho smluvního vztahu s příslušnou finanční institucí, v sekci označené jako Sbirka rozhodnutí finančního arbitra, nejde tedy o žádný nový diskriminační přístup. Navíc, ustanovení § 21 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi výslovně ukládá finančnímu arbitrovi *„vhodným způsobem inform[ovat] při výkonu své funkce veřejnost o svém postupu podle tohoto zákona a o projednávaných sporech bez uvedení identifikačních údajů navrhovatelů. Uveřejněním projednávaných sporů s uvedením identifikačních údajů instituce není porušena povinnost mlčenlivosti podle § 22“*.

Zveřejnění nálezu bylo rovněž reakcí finančního arbitra na žádosti jednotlivců z řad veřejnosti a novinářů, kterým byl finanční arbitr povinen jeho text v anonymizované podobě poskytnout na základě ustanovení § 2 a 4 ve spojení s § 11 odst. 4) písm. b) zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

Skutečnost, že správní orgán může poskytnout žadateli rovněž nepravomocné rozhodnutí soudu, v posuzovaném případě finančního arbitra, aproboval Ústavní soud České republiky, když zrušil zákonnou výjimku neposkytování nepravomocných rozsudků, a to nálezem ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 2/10:

„Klíčová je teze, že nelze (přirozeně) a priori vyloučit, že v konkrétním případě bude ochrana základního práva převažovat nad citovanými hodnotami, tj. že nebude dána existence „naléhavé společenské potřeby“ na omezení základního práva (dále též jako „tato teze“). Právě proto je nutné zkoumat v každém konkrétním případě (podle okolností konkrétní věci) splnění podmínky nezbytnosti omezení základního práva a svobody jednotlivce v demokratické společnosti.

S touto tezí je však napadená norma ve zjevném rozporu. Neumožňuje totiž zkoumat v každém konkrétním případě (pohledem okolností dané věci) existenci „naléhavé společenské potřeby“ omezení základního práva (tedy nezbytnost omezení základního práva). Napadená norma značí, že vždy (automaticky) - v případě existence zákona a legitimního cíle omezení základního práva jednotlivce na informace (na poskytnutí nepravomocného rozsudku), tedy hodnot citovaných v čl. 17 odst. 4 Listiny 10 odst. 2 Úmluvy - budou upřednostněny tyto hodnoty oproti základnímu právu jednotlivce na svobodu projevu ve formě práva na informace; napadená norma tedy v každém případě (a priori) základní právo jednotlivce prolamuje. Tím též (důsledně vzato) popírá notoriety (mj. vyplývající z judikatury Ústavního soudu, srov. např. nálezy ve věci sp. zn. Pl. ÚS 15/96, dostupný na <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>), že ústavní hodnoty (včetně ústavních práv) jsou prima facie rovnocenné. Napadená norma tak z podmínky nezbytnosti omezení základního práva a svobody jednotlivce v demokratické společnosti v podstatě činí postulát nepřezkoumatelný, neboť její posouzení - se zřetelem na okolnosti konkrétního případu - důsledně vzato vylučuje.

V této souvislosti je třeba připomenout, že svoboda projevu - včetně v ní dle čl. 10 odst. 1 Úmluvy obsažená svoboda přijímat informace - představuje jeden z nejdůležitějších základů demokratické společnosti; jsou proto její záruky zvláště důležité. Nelze nevidět, že právo na informace jako sběr informací je zásadním přípravným krokem (mj.) v prvé řadě v novinářské činnosti a je inherentní, chráněnou částí svobody tisku. Realizace této funkce však není omezena jen na média a na profesionální žurnalisty. V tom kterém případě vytváří prostor pro veřejnou diskusi kupř. ve vztahu k nevládním organizacím, ale i k jednotlivcům. Důležitou roli hraje občanská společnost v diskusi o veřejných otázkách. Je nepochybné, že nepravomocný rozsudek může řešit záležitosti veřejného zájmu; žadatelé o informace totiž jsou či alespoň mohou být zainteresováni na legitimním sběru informací o těchto záležitostech. Jejich cílem může být takové informace sdělit veřejnosti, a tím přispět k veřejné diskusi, jež v demokratickém právním státě nejen legitimní, nýbrž i nezbytná. Monopol na informace, který požívá soud, tak představuje formu cenzury sui generis. V důsledku cenzury informačního monopolu může dojít k zásahu do výkonu kontrolní funkce, která přísluší i občanské společnosti, neboť může mít obdobnou funkci jako tisk.

Ústavní soud tedy zdůrazňuje, že bude nutné zkoumat v každé jednotlivé věci (podle okolností konkrétního případu) naplnění podmínky nezbytnosti omezení základního práva jednotlivce na informace, tedy zde i omezením práva na poskytnutí rozsudku nepravomocného.

Přitom veřejná diskuse o věci řešené soudem bez dalšího (t. j. automaticky) nemusí zasahovat do nezávislosti či nestrannosti soudní moci. Platí presumpce, že soudce oplývá dostatečnými osobnostními kvalitami, garantujícími jeho schopnost rozhodnout věc nezávisle a nestranně, tedy i nezávisle na event. názoru vysloveném ve veřejném prostoru. Obdobného názoru je ostatně i judikatura Evropského soudu pro lidská práva (srov. např. rozsudek ve věci Campos Daâmaso proti Portugalsku.“

Jak potvrdil Ústavní soud v nálezu ze dne 5. 5. 2010, sp. zn. I. ÚS 1885/09, uvedené neznámá, že soud, tedy i finanční arbitr poskytne nepravomocné rozhodnutí bez dalšího vždy. Naopak, v případě, že bude mít pocit ohrožení své nezávislosti nebo nestrannosti musí pečlivě „zkoumat v každé jednotlivé věci (podle okolností konkrétního případu) naplnění podmínky nezbytnosti omezení základního práva jednotlivce na poskytnutí rozsudku nepravomocného ve jménu legitimního cíle (srov. např. bod 30, 40 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/10).

Pokud tedy bude příslušný orgán veřejné moci zamýšlet odeprít poskytnutí nepravomocného rozsudku právě ve jménu ochrany nezávislosti či nestrannosti soudní moci, bude muset předtím pečlivě analyzovat okolnosti konkrétního případu a zvažovat, zda je takový zásah do základního práva v demokratické společnosti absolutně nezbytný. Přitom bude muset reflektovat úvahy

vyslovené v bodu 42 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/10, že "veřejná diskuse o věci řešené soudem bez dalšího (t. j. automaticky) nemusí zasahovat do nezávislosti či nestrannosti soudní moci. Platí i úvaha uvedená v bodě 45. citovaného nálezu: "případná veřejná diskuse (zejména odborná), nikoli bezdůvodně kritizující nepravomocné rozsudky, může jistě svou argumentační fundovaností přispět ke spravedlivému výsledku v pokračujícím soudním řízení.

Příslušný orgán veřejné moci tedy bude muset přihlížet i k případně již probíhající veřejné diskusi, tedy zda ta sama již nese určité prvky zvýšeného rizika, že by v případě poskytnutí nepravomocného rozsudku mohla zasáhnout do nezávislosti či nestrannosti soudní moci. Rovněž bude muset být reflektována intenzita naplnění zájmu na poskytnutí pravomocného rozsudku. "Smyslem a účelem práva na informace je totiž veřejná kontrola výkonu státní (tedy i soudní) moci; ta je z logiky věci realizována - a tím i způsobilá podléhat legitimní kontrole - nejen v rozhodování o veřejnoprávních věcech, ale i v rozhodování ve sporech soukromoprávních."

Z uvedených argumentů - a nejen z nich - plyne, že odepření poskytnout nepravomocný rozsudek se zřetelem na ochranu nezávislosti a nestrannosti soudní moci bude moci být spíše výjimkou, než pravidlem. Existenci takové výjimky bude zapotřebí - jak již bylo uvedeno - přesvědčivě odůvodnit; jednotlivci pak je zajištěna ochrana ve správním, případně v ústavním soudnictví."

Finanční arbitř po důkladném zvážení, zda nález zveřejnit či nikoli, dospěl k závěru, že jeho nezávislost a nestrannost nemůže být ani případnou medializací či veřejnou diskusí ovlivněna. Naopak, zveřejněním rozhodnutí finančního arbitra se předešlo nepodloženým diskusím na veřejných fórech a možnému zneužití výsledku rozhodnutí finančního arbitra třetími osobami ke spekulacím.

Pokud Instituce napadá, že finanční arbitř ve zveřejněném nálezu anonymizoval pouze údaje týkající se Navrhovatele, nikoli Instituce, a to s odvoláním na zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně osobních údajů“). Tento zákon chrání údaje pouze fyzických osob, na právnické osoby se nevztahuje (srov. ustanovení § 1, § 3 odst. 1 a § 4 písm. a) a d) zákona o ochraně osobních údajů a rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 10. 2004, sp. zn. 6 A 83/2001: „Podle ustanovení § 1 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, je ochrana poskytována fyzickým, nikoli právnickým osobám. Není proto důvodu odmítnout žádost o poskytnutí informace ve formě kopie rozhodnutí (povolení podle ustanovení § 25 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích) vydaného v konkrétní věci právnické osobě.“). Finanční arbitř poukazuje rovněž na již citované ustanovení § 21 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi, který předpokládá anonymizování pouze údajů týkajících se navrhovatele za současného ponechání identifikačních údajů instituce (viz s. 29 tohoto rozhodnutí).

Instituce dále v řízení namítala, že finanční arbitř nerozhodl o jejím odvolání proti usnesení o koncentraci řízení. Finanční arbitř napadené usnesení vydal dne 15. 10. 2014, když jej následně dne 31. 10. 2014 změnil usnesením, evid. č. FA/8932/2014, a když se Instituce proti němu pak odvolala v zákonem stanovené lhůtě dne 4. 11. 2014, evid. č. FA/9133/2014. Finanční arbitř připouští, že podle ustanovení § 89 a 90 správního řádu má účastník řízení právo na to, aby bylo o jeho odvolání vždy, bez ohledu na relevanci ve vztahu k předmětu sporu či průběhu řízení, odvolacím orgánem rozhodnuto. Vzhledem k tomu, že v řízení před finančním arbitrem plní funkci „odvolacího správního orgánu“ rovněž finanční arbitř, měl o odvolání Instituce rozhodnout ve lhůtách a postupem, který předpokládá zákon o finančním arbitrovi a správní řád.

Finanční arbitř připouští, že o odvolání Instituce proti usnesení o koncentraci řízení nijak nerozhodl.

Finanční arbitr však i přes toto usnesení připustil další podklady od účastníků řízení (*poznámka finančního arbitra - nutno podotknout, že další podklady předkládala již pouze Instituce*), i se s nimi v napadeném nálezu vypořádal. Z uvedeného plyne, že Instituce nebyla žádným způsobem zkrácena na svém právu se v průběhu řízení až do vydání rozhodnutí ve věci vyjadřovat. Z obsahu usnesení o koncentraci řízení i z odůvodnění nálezu je pak zřejmé, že skutečnost, jakým způsobem by finanční arbitr nakonec o odvolání Instituce rozhodl, neměla na posouzení merita věci žádný vliv.

Pokud by ve výsledku postup finančního arbitra bylo možné vyhodnotit jako pochybení, pak finanční arbitr odkazuje na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 10. 2005, sp. zn. 6 Ads 57/2004: „*O vadu řízení, která by mohla mít vliv na zákonnost napadeného rozhodnutí [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.], se nejedná, pokud lze dovodit, že by výrok rozhodnutí byl stejný i za situace, kdyby k vadě řízení vůbec nedošlo.*“ Smyslem a účelem usnesení o koncentraci řízení totiž bylo stanovení jasné lhůty, do kdy jsou účastníci řízení oprávněni tvrdit nové skutečnosti a předkládat a označovat důkazy, v situaci, kdy řízení trvalo v důsledku podávání opakovaných vyjádření účastníky řízení, resp. Instituce, již neúměrně dlouho a kdy měl finanční arbitr za to, že veškerá tvrzení a důkazy potřebná pro posouzení sporu již má od účastníků řízení k dispozici.

Instituce dále vznesla námitku, že finanční arbitr v řízení provedl důkaz listinami, které si finanční arbitr opatřil v rámci své úřední činnosti až poté, co se Instituce seznámila s podklady pro vydání nálezu (rozuměj anonymizovaná smlouva společnosti sAutoleasing, a. s., a Komerční banky, a. s.). Instituce tak neměla možnost se s nimi seznámit a vyjádřit se k nim. Opatřené listiny však nepředstavovaly podklad pro vydání nálezu, když o ně finanční arbitr neopřel své právní závěry sdělené v nálezu, jak vyplývá z přehledu důkazních prostředků a odůvodnění nálezu. Finanční arbitr odkazem na opatřené listiny pouze demonstroval praxi na trhu a poukázal na to, jak si v obdobné otázce počínali srovnatelní hráči na trhu. Skutečnosti obsažené v opatřených listinách neměly na závěry učiněné finančním arbitrem v nálezu vliv.

Zákon o finančním arbitrovi ani správní řád finančnímu arbitrovi neukládá, aby účastníky řízení předem informoval o každém svém právním názoru a jeho odůvodnění, když v rámci tohoto odůvodnění finanční arbitr může odkazovat na názory odborné obce, judikaturu, ale i jiné prostředky jako například různé listiny, informace zveřejněné na webových stránkách apod. Finanční arbitr proto nijak nepochybil, když Instituci před vydáním nálezu s opatřenými listinami neseznámil a neumožnil Instituci se k nim vyjádřit.

Instituce se k opatřeným listinám následně vyjádřila v Námitkách, avšak její tvrzení ve vztahu k těmto listinám nebyla relevantní pro posouzení sporu Instituce s Navrhovatelem. Z uvedeného je tak zřejmé, že i případné vyjádření se Instituce k opatřeným listinám v době před vydáním nálezu by nemělo na posouzení věci vliv. Proto, i kdyby měl postup finančního arbitra znamenat procesní pochybení, opět by nebylo takové intenzity, aby mohlo přivodit nezákonnost nálezu.

6.6 K dalším námitkám Instituce

Četné námitky, kterými Instituce brojila proti těm závěrům či konstatováním finančního arbitra, které přímo nesouvisí s předmětem sporu (například polemika Instituce k formě Smlouvy o úvěru, účelu formuláře pro standardní informace o spotřebitelském úvěru, námitky ve vztahu k chybnému uvádění celkové částky splatné spotřebitelem v úvěrové smlouvě napříč finančním trhem a rozsáhlá polemika nad závěry finančního arbitra ve vztahu ke Guidelines, námitky ke srovnání zahraničních právních úprav a nezohlednění zjištění zahraničního orgánu dohledu apod.), finanční arbitr jednotlivě necitoval ani nevypořádal, neboť tyto buď nesouvisely s předmětem sporu, nebo by na jeho právní posouzení neměly vliv.

Takový postup je plně aprobován, když například Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 9 Afs 42/2013, potvrdil, že „[p]ovinnost soudu řádně odůvodnit své rozhodnutí není nutno dle Ústavního soudu pojímat tak široce, že by bylo třeba vždy vyslovit podrobnou odpověď na každý argument účastníka řízení (srov. náleze ze dne 5. 1. 2005, sp. zn. IV. ÚS 201/04, publikovaný jako N 3/36 SbNU 19; náleze ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 116/05, publikovaný jako N 108/41 SbNU 349; či náleze ze dne 22. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 961/09, publikovaný jako N 207/54 SbNU 565)“, když tento závěr platí dokonce i v situaci, kdy se argumenty účastníka řízení k předmětu sporu vztahují.

Konečně, ani případné vyčkání dalších rozhodnutí obecných soudů 1. a 2. stupně v obdobných věcech by nebylo účelné, neboť rozhodnutí nižších soudů sama o sobě nemohou založit ustálenou rozhodovací praxi. Ani rozhodnutí krajských soudů nesjednocují judikaturu, když to je úkolem nejvyšší soudní instance v systému obecného soudnictví, tj. Nejvyššího soudu České republiky.

Finanční arbitr si je samozřejmě vědom toho, že obdobné případy musí být rozhodovány obdobně a nesmí vznikat nedůvodné a neodůvodnitelné rozdíly; tato zásada může platit pouze v případě, že rozhodovací praxe je zákonná a správná. Což ostatně předpokládal i zákonodárce tím, že předvídal existenci případných důvodných rozdílů v rozhodovací praxi (srov. pro správní řízení ustanovení § 2 odst. 4 správního řádu). Vzhledem k tomu, že jak okresní soudy, tak soud krajský, které v současné době projednávají soudní spory v obdobných věcech, jako je posuzovaný případ, finančního arbitra nepřesvědčily odůvodněním svého právního názoru o tom, že jimi přijatý závěr je v souladu s platnou právní úpravou, má finanční arbitr za to, že není povinen vyčkávat jejich dalších rozhodnutí. To vše v situaci, kdy nelze předjímat, zda budou obdobné soudní spory vůbec kdy Nejvyšším soudem rozhodovány.

Finanční arbitr nakonec musí odmítnout i námitku Instituce, že v posuzované věci rozhoduje osoba, která sama byla původcem této sankce (*poznámka finančního arbitra – stávající zástupce finančního arbitra Mgr. Lukáš Vacek působil v letech 2004 až 2013 na Ministerstvu financí*), odmítá. Jak již finanční arbitr vyložil, zástupce finančního arbitra nebyl ten, kdo sankci do českého právního řádu zavedl.

Nadto, zástupce finančního arbitra není oprávněn rozhodovat spory, pokud finanční arbitr není nepřítomen nebo ho touto činností nepověří (srov. ustanovení § 4 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi: „*Zástupce arbitra zastupuje v době nepřítomnosti arbitra v plném rozsahu jeho pravomoci a odpovědnosti. Arbitr může zástupce arbitra trvale pověřit výkonem části své rozhodovací pravomoci.*“). Finanční arbitr svého zástupce dosud nepověřil výkonem části své rozhodovací pravomoci v žádné oblasti a v době, kdy v posuzované věci rozhodl nálezem, byl finanční arbitr přítomen a ve věci rozhodl sám osobně, což dokládá jeho zaručený elektronický podpis napadeného nálezu ve smyslu ustanovení § 2 písm. b) zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

7 K výroku rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr přezkoumal všechny relevantní námitky Instituce proti nálezu a dospěl k závěru, že náleze je v souladu s právními předpisy a je věcně správný. Smlouva o úvěru neobsahovala všechny náležitosti stanovené § 6 odst. 1 ve spojení s přílohou č. 3 k zákonu o spotřebitelském úvěru, neboť údaj o RPSN byl uveden v nesprávné výši, stejně jako byla chybně uvedena celková částka splatná spotřebitelem. Jelikož Navrhovatel tuto skutečnost uplatnil u Instituce, byly naplněny veškeré podmínky pro aplikaci sankce podle § 8 písm. b) zákona

o spotřebitelském úvěru. Finanční arbitr proto ve výroku tohoto rozhodnutí námitky Instituce proti nálezu zamítl a nález potvrdil.

P o u ě n í :

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*poznámka finančního arbitra - v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabyvá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách*).

Podle § 244 odst. 1 občanského soudního řádu, rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

V Praze dne 27. 8. 2015

otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr